

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2023 30 stp

Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning

I hvilken grad innfris besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking? – Et casestudie fra Runde.

To what extent are visitors' expectations and experiences met by birdwatching? – A case study from Runde.

Synne Margrethe Brunvoll

Naturbasert reiseliv

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven er å belyse problemstillingen: “I hvilken grad innfris besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking” på Runde. Utgangspunktet er en økende interesse for turistnæringer som tilbyr naturbaserte opplevelser i særegen natur der fuglekikking er et element. Metoden og forskningsdesignet er en casestudie fra Runde. Oppgavens struktur bygger på en kvalitativ blanding av semi-strukturert dybdeintervju, mental mapping og deltakende observasjon.

Intervjuspørsmålene baserer seg på litteraturgjennomgang med tre modeller, som er forventningsbekreftelsesmodell av turisttilfredshet, opplevelseslandskapets påvirkning på den enkelte turist, og vurdering av de besøkendes opplevelse opp mot fire opplevelsesdimensjoner. Det var 14 besøkende, der elleve var på guidet tur som inkluderte fuglekikking, og tre var på tur uten guide (“selvstyrt tur”). Intervju ble gjennomført før og etter med mental mapping rett før siste intervjuet.

Resultatene bekreftet at fuglekikking og naturopplevelse var de primære interesseområdene hos de besøkende som kom til Runde og at særlig de som benyttet seg av guide fikk forventningene møtt. Dog var dette betinget av guidegruppens størrelse da det påvirket opplevelsen i både positiv og negativ forstand. Generelt var det å få se fuglene i sitt naturlige habitat viktige faktorer for at forventningene ble møtt.

Mye tyder på at etterspørselen etter naturopplevelser med viltkikking vil øke, og med det, behovet for erfarne guider som har kunnskapen til å formidle bevissthet omkring utsatt natur og sårbare dyrearter. Økt interesse og kunnskap om bevaringen av fugler og andre dyrearter betyr nok at Runde vil bestå som et naturvern og fuglefredningsområde. Naturveiledning på Runde har en viktig oppgave i å bevisstgjøre besøkende om betydningen av å bevare naturen på en bærekraftig måte. Fuglekikking er en opplevelse som bevisstgjør og utdanner besøkende om fuglelivets plass i økosystemet. Samtidig er det viktig å ha en klar oppfatning av den enkelte besøkendes forventninger til besøket på øya og fuglekikkingen for å kunne møte disse på en måte som både bevarer fuglelivet og understøtter turistnæringen.

English abstract

The purpose of this assignment is to shed light on the research question: "To what extent are visitors' expectations and experiences met by birdwatching" on the island of Runde. The starting point is a growing interest in tourism industries that offer nature-based experiences in distinctive nature where wildlife watching is an element. The method and research design is based on a case study from the island of Runde. The structure of the thesis is a qualitative mix of semi-structured in-depth interviews, mental mapping and participant observation, based on the expectation disconfirmation model of tourist satisfaction, how the adventure landscape affects the individual tourist, and the experiencescape that occurs in the interaction between four realms of experience.

There were 14 visitors, eleven of whom were on a guided tour where birdwatching was expected, and three were on a tour without a guide ("self-guided tour"). Interviews were conducted before and after with the mental mapping just before the last interview.

The results confirmed that birdwatching and nature experiences were the primary areas of interest among the visitors who came to Runde, and that especially those who used a guide had their expectations met. However, this was conditional on the size of the guide group as it affected the experience in both a positive and negative sense. In general, getting to see the birds in their natural habitat were important factors in meeting expectations.

There are many indications that the demand for wildlife experiences will increase, and with it, the need for experienced guides who possess the knowledge to communicate and engage visitors who are likely to have a growing awareness of nature and vulnerable animal species.

Increased interest and knowledge about the conservation of birds and other animal species probably means that Runde will remain as a nature conservation and bird sanctuary also in the future. Nature guidance on Runde has an important objective to make visitors aware of the importance of preserving nature in a sustainable way and to illustrate this, among other things, by describing the place of bird life in the ecosystem. Birdwatching is an experience that makes this possible because visitors can get close to the birds in their element. At the same time, it is important that one clearly understands the visitor's expectations for the visit to the island and birdwatching, to meet these in a way that does not harm nature or bird life.

Forord

Denne oppgaven avslutter det toårige mastergradstudiet Naturbasert Reiseliv ved Norges Miljø – og Biovitenskaplige Universitet, under Fakultetet for Miljøvitenskap og Naturforvaltning. Det har vært to gode, til tider krevende, men også lærerike år. NMBU har gitt meg økt forståelse, dyrket grunnlag for nytenkning, interesser, og pågangsmot, noe jeg vil få stor glede av og ta med meg videre i min fortsettende utviklingsreise som menneske.

Idegrunnet bak oppgavens tema og formål var en tanke omkring bevaring av biologisk mangfold, samt tilrettelegging av gode naturopplevelser. Runde var et sted jeg hadde besøkt som barn, det hadde satt spor, og jeg ønsket å dra dit for å gjenoppleve minnene. Siden sist jeg var der sist, har det kommet et Miljø- og forskningssenter som tilbyr naturveiledning. Det var her selve oppgaven startet. Jeg fordypet meg i besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking på Runde.

Denne oppgaven gikk fra “kosejobbing” til en kamp mot klokka. Heldigvis med tiltro, litt rykk og napp, opplevde jeg at løsningene etter hvert falt på plass. Jeg vil takke min hovedveileder Nikoline Hambro Dybsand, og min biveileder Lovisa Ulrica Molin for deres tålmodighet, engasjement, forklaringer og kunnskapsdeling, og ikke minst for troen på meg helt til siste innsjutt. Uten deres veiledende bidrag og hjelp hadde jeg ikke klart å fullføre denne masteroppgaven.

Jeg vil takke aktørene på Runde for all deres støtte og tillit i forkant av et uforpliktende samarbeid. De la til rette for et fleksibelt, strålende opphold under feltarbeidet på Runde. En stor takk til naturveilederne for tiden jeg fikk til å intervju guide-deltakere. Jeg vil takke mine informanter for at de delte verdifull ferietid med meg. Uten deres velvilje kunne heller ikke denne oppgaven blitt realisert.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	V
ENGLISH ABSTRACT.....	VII
FORORD	IX
INNHOLDSFORTEGNELSE	X
FIGUR OG TABELLISTE.....	XI
1. INTRODUKSJON	1
1.1. <i>Bakgrunn</i>	1
1.2. <i>Problemstilling og avgrensning av oppgave</i>	4
2. TEORETISK BAKGRUNN	5
2.1. FUGLEKIKKING OG VILTKIKKING.....	5
2.2. GUIDE OG NATURVEILEDNING	6
2.3. FORVENTNINGER	7
2.4. OPPLEVELSER.....	8
2.4.1. <i>Fire opplevelsedimensjoner</i>	9
2.4.2. <i>Opplevelselslandskapet</i>	10
3. CASEOMRÅDEBESKRIVELSE	12
4. METODE.....	14
4.1. FORSKNINGSDESIGN	15
4.2. VALG AV METODE.....	16
A. <i>Semistrukturerte dybdeintervjuer</i>	17
B. <i>Deltagende observasjon</i>	19
C. <i>Mental mapping</i>	20
4.3. DATAINNSAMLING	21
4.4. DATAANALYSE.....	22
4.5. VURDERING AV METODE OG DATAMATERIALETS VALIDITET OG RELIABILITET	25
4.6. ETISKE AVVEININGER	27
4.7. <i>Materialbruk og planlegging av feltarbeid</i>	28
o <i>Gjennomføring av intervju</i>	29
5. RESULTATER.....	30
5.1. INTERVJU OG OBSERVASJON AV INFORMANTENE	30
5.1.1. <i>Motivasjoner: Preferanser, fuglekikking, reising og naturopplevelser</i>	31
5.1.2. <i>Gjenoppleve fuglene og natur</i>	33
5.1.3. <i>Erfaring med ville dyr og fuglekikking</i>	33
5.1.4. <i>Forventninger</i>	34
5.1.5. <i>Forventninger og opplevelser i møte med fuglene</i>	37
5.1.6. <i>Samsvar mellom forventninger og faktiske opplevelser</i>	38
A. <i>Forventningene ble møtt</i>	38
B. <i>Forventningene ble overgått (bekreftelse)</i>	39
C. <i>Forventningene ble ikke møtt</i>	39
5.1.7. <i>Gruppens størrelse, og andre deltakere</i>	40
5.1.8. <i>Estetikk i opplevelselslandskapet</i>	42

5.2.	MENTAL MAPPING RESULTATER.....	44
5.2.1.	<i>Detaljer av fugler og ulike objekter som en del av opplevelsen</i>	44
5.2.2.	<i>Tursti og bruk av farger</i>	45
5.2.3.	<i>Mennesker som en del av opplevelsen</i>	47
5.3.	OPPSUMMERING AV FUNN	48
6.	DISKUSJON	50
6.1.	MOTIVASJONER.....	50
6.2.	OPPLEVELSESLANDSKAPET OG DENS PÅVIRKNINGER	51
6.3.	FORVENTNINGSBEKREFTELSER AV TURISTTILFREDSHET.....	55
6.4.	DE FIRE OPPLEVELSESDIMENSJONENE	56
6.5.	DRØFTING AV VALIDITET OG RELIABILITET	60
7.	KONKLUSJON	61
7.1.	<i>Anbefalinger til Runde</i>	62
7.2.	<i>Forslag til videre forskning</i>	63
8.	REFERANSELISTE	64
9.	VEDLEGG	68
	<i>Del 1: Intervjuguide s. 1</i>	68
	<i>Del 2: Mental mapping s. 2</i>	68
	<i>Del 3: Etter tur intervju s. 3-4</i>	68

Figur og tabelliste

Figur 1	Forventningsbekreftelsesmodell av turisttilfredshet etter (Hui et al., 2007) Selvtilpasset. .7	
Figur 2	De fire opplevelsesdimensjonene, inspirert av Pine og Gilmore 1998, selvtilpasset.9	
Figur 3	Faktorer som påvirker turistopplevelsen (Mossberg 2007, s.65) Selvtilpasset. 10	
Figur 4	Kart over caseområdet Runde (Statsforvalteren, 2017) Påskrevet. 12	
Figur 5	Norgeskart, med pin på Runde ift kartet..... 13	
Figur 6	Informant 14 selvstyrt tur. y-fasong	44
Figur 7	Informant 9 En lengere guidet tur.....	45
Figur 8	Informant 4, guidet tur, seilbåt, måleståkk høyde, fyr.....	46
Figur 9	Informant 1 Guidet tur; sau, tur, å lære, ørn, lundefugl og to mennesker.	47
Figur 10	Informant 5 Guidet tur. 8 mennesker, og flere elementer.....	47
Figur 11	Informantene 12 og 13 sin felles mental mapping.....	48
Figur 12	Opplevelseslandskapet etter Mossberg, 2007 Selvtilpasset.....	52
Tabell 1	Overblikk over informantene med kjennetegn.....	30

1. Introduksjon

1.1. Bakgrunn

Som idegrunnlag for min masteroppgave i naturbasert reiseliv, har jeg valgt å fokusere på turismeopplevelser med og uten guide der besøkende aktivt eller tilfeldig oppsøker fuglelivet i særegen norsk natur. Det er naturlig å anta at de som booker en guidet tur har andre forventninger til opplevelsen enn de som ikke gjør det.

Runde var et naturlig valg fordi det som caseområde er et fuglefredningsområde med turmuligheter der man har valget mellom om gå samme tur med eller uten guide. Runde er kjent som et “fuglefjell”. Da kunne jeg vurdere “fuglekikkeropplevelsen” både for de som valgte guide og de som ikke gjorde det. Jeg ønsket å forstå og lære mer om hvorfor mange spesifikt besøker Runde for å betrakte fuglelivet, men også å få en formening om opplevelsen til de som kom til øya av andre grunner og som fikk fuglekikkingen som en mer eller mindre bevisst del av den totale opplevelsen. Jeg ønsket også å belyse om opplevelsen innfridde forventningene til de besøkende og om det var forskjell på tilfredsheten mellom de som benyttet seg av guide og de som ikke gjorde det.

I og med at Runde tilbyr guidede turer, er dette en interessant problemstilling å belyse for å utvikle de tilbudene de ønsker å presentere for besøkende. I tillegg er det klart at bærekraftighet og beskyttelse av naturen spiller en stor rolle for en slik naturattraksjon.

Jeg valgte å bruke fire opplevelsesdimensjoner etter Pine og Gilmore (1998) som verktøy. Dette var for å se på sammenhenger i opplevelsen av underholdning, utvikling, estetikk og eskapisme, for de som gikk med og uten guide. De fire dimensjonene skal i kombinasjon estimere “sweet-spot”.

Jeg ville i tillegg bruke en forventningsbekreftelsesmodell av turisttilfredshet. Den konkret sammenligner forventninger, oppfatninger og opplevelser med bekreftelse på generell tilfredshet, for så å identifisere om det er en sammenheng, hva det i tilfelle er, og om det var sannsynlighet for at den besøkende etter opplevelsen ville anbefale destinasjonen til andre, eller komme tilbake (Hui et al., 2007).

Jeg valgte også å se på opplevelseslandskapet for å vurdere opplevelsen til turistene gjennom interaksjon og relasjon som påvirket i omgivelsene (Mossberg, 2007a, 2007b).

Norge er et reisemål kjent for sitt mangfold av natur og dyreliv som stadig flere turister oppsøker (Visit Norway, 2018). Det forventes en internasjonal økning i turisme (UNWTO, 2018), som kan være krevende lokalsamfunn i Norge med en årlig vekstrate på 3.3%. Ifølge Hui et al. (2007) er reiseliv verdens største tjenestenæringer, med dens store fremvekts innen teknologiutvikling, som sammen med handel, kan påvirke verdensøkonomien. Det vil si alt av informasjon, kommunikasjon stadig blir mer tilgjengelig og digitalt.

Ifølge Ballantyne et al. (2011) har det vært en økende vektlegging fra myndigheter verden rundt å sette krav til reiselivsaktørene om å utforme miljømessig bærekraftige tilbud, og til å prioritere et bærekraftig reiseliv. Dette kan ifølge Hui et al. (2007) påvirke tilbud- og etterspørsel innen reiselivet og påvirke BNP. Etterspørselen på nye opplevelsestilbud har også økt, der besøkende ønsker miljøvennlige tilbud som blant annet fremmer økt kunnskap og forståelse om bevaring av natur.

Naturbasert reiseliv er en turistnisje som er kommet for å bli (Ballantyne et al., 2011; Dybsand & Fredman, 2021). Tilgjengeliggjøring av tjenestenæringer vil også påvirke de som tilbyr opplevelser til besøkende, men også brukere som jakter etter høy kvalitet og service (Hui et al., 2007). Ifølge Stokke et al. (2021) er turister stadig i søk etter opplevelser utenom det vanlige, i tillegg er det funnet ut at besøkende turister opplever å ikke bli godt nok kjent med lokalkultur. Reiselivsaktører har lenge utviklet turismeopplevelser etter tilbud og etterspørsel fra besøkende. Noe som kan brukes som fordel i å styre kursen mot opplevelser som kan hjelpe i utviklingen av bærekraftig reiseliv (Ballantyne et al., 2011), og oppfylle ulike menneskers etterspørsel og behov (Higginbottom, 2004), for eksempel med nisjen viltturisme. Dette betyr at også de reisende kommer også til å stille høyere krav på å få gode opplevelser når de kommer (Hui et al., 2007).

På samme tid streber NHO Reiseliv (u.å) å posisjonere Norge som et ledende bærekraftig reisemål. I Ballantyne et al. (2011) kan naturbasert reiseliv spille en svært viktig rolle når det gjelder å takle den økende etterspørselen på nye og bærekraftige turismeopplevelser. Ifølge Stokke et al. (2021) ble ulike analyseverktøy tatt i bruk for å vurdere videreutviklingen av

naturbasert reiseliv med å sikre norsk næringsutvikling, i lokalsamfunn og bærekraftig ressursbruk.

Teknologi og modernisering medfører økt forståelse og tilgang på informasjon (Hui et al., 2007). Det kommer stadig også flere turister med interesse for å se fugler og dyr i sitt naturlige habitat (Lorentsen & Follestad, 2014; Reiertsen et al., 2018). NHO forsøker å gi alle muligheten til å oppleve dyreliv og natur i Norge. Økt turisme er ikke økonomisk bærekraftig for lokalsamfunn per nå, dersom det vil gå på bekostning av natur og dyreliv, medføre til for eksempel spesielle fuglearter forsvinner (Lorentsen & Follestad, 2014). Naturbaserte reiselivsbedrifter ble av Stensland et al. (2018) definert som “kommersielle foretak som mot betaling tilbyr aktiviteter eller opplevelser i naturen” (Stensland et al., 2018, s. 6). Dette betyr at selve betalingen blir vektlagt for å tilby besøkende en opplevelse gjennom bedriftens funksjon, som for eksempel gjennom service tilbyr besøkende en opplevelse.

Da kan reiselivsaktørene med deres tilbud gi de besøkende muligheten til å få direkte kontakt med natur, samtidig gjennom tilrettelegging og naturveiledning vise til å lære bort hvordan man behandler, og skal oppholde seg i natur på en måte som ikke skader og ødelegger natur (Curtin, 2005; Hill et al., 2014). Dette er en fremtidsrettet tankegang, som viser til at alle skal få komme å ha gleden av natur, med forutsatt at den skal beskyttes og ikke forringes (Ballantyne et al., 2011). I ulike land i verden har natur blitt et offer for økende urbanisering, som igjen har ført til at noen mennesker ikke føler en spesielt sterk tilknytning til natur - og heller ikke verdsetter verdien av natur (Ballantyne et al., 2011).

“Siste sjanse turisme” (SST) blir forklart som en oppstående reiselivskategori i Hehir et al. (2022), det blir også “siste minutt turisme” som retter seg mot det mest sårbare, men også populære for eksempel pandabjørn (Cong et al., 2014). Miljøorganisasjoner i samarbeid WWF Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening (DNT) og Norsk Friluftsliv lanserte nylig “Rødliste for naturopplevelser” (DNT, 2023). De ønsker at mennesker skal engasjere seg bli nysgjerrig biologisk mangfold og verdsette naturopplevelser. I sosiale medier kan benytte seg av emneknagget “#verdtabevare”. Den skal være ment og bruker en skal poster bilder av opplevelser i natur, vi er redd for å miste (DNT, 2023). Som Hehir et al. (2022) beskriver SST, går det ut på

at turister oppsøker naturopplevelser med tankegangen at det er siste sjanse å få oppleve dyret eller destinasjonen før det forsvinner.

Ifølge Ballantyne et al. (2018) kan menneskers holdning og adferd påvirkes gjennom å ta del i viltturisme engasjere til lærdom og refleksjon som styrker relasjonen mennesket har til dyret og natur.

1.2. Problemstilling og avgrensning av oppgave

På bakgrunn av oppgavens tema, har jeg forsøkt spisse problemstillingen med å konkretisere et stort tema med å heller snevre det ned til et par færre temaer for kunne gi best mulig svar.

Problemstillingen lyder slik:

*“I hvilken grad innfris besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking?
Et casestudie fra Runde”.*

Det som kan presiseres her i problemstillingen er at det er min forespørsel til en bedrift på Runde jeg har tatt utgangspunkt i. For meg var det viktig å begrense oppgavens område til et spesifikt område, og ikke se på to like eller ulike destinasjoner. Runde fuglefjell er caseområdet, og det er de som besøker Runde som jeg valgte å intervju i studien.

Jeg har kun fokusert på de besøkende, og har ikke vurdert eller kommentert personlige ting om guiden eller bedriften. Den grad eller måten jeg snakker om guide, eller bedrift er kun opplysning av opplevelsestilbudene, og informantenes forventninger og erfaringer med guide.

På guide turene var det interaksjonen mellom deltakerne på tur, guiden og andre turister i naturomgivelsene. Jeg fokuserte mer på de besøkende enn fuglene, men et mål var også å se etter deres erfaring og følelser knyttet til å se og oppleve fuglene. Interaksjon mellom menneske og fugl var også noe å evaluere. Det er en spesifikk tursti på caseområdet alle besøkende kan gå. Man skal holde seg til stiene som krysser fugle- og naturvernområder. Caseområdets besøksstrategi har ikke blitt evaluert i oppgaven annet enn noen opplysninger om Runde.

2. Teoretisk bakgrunn

I dette kapittelet vil oppgavens teoretiske bakgrunn presenteres, som belyser temaer som setter grunnlag for diskusjon. De to første kapitlene vil omhandle fuglekikking og naturveiledning, som begge glir over i hverandre for å kartlegge hoved opplevelsen de besøkende oppsøkte og benyttet seg av i denne oppgaven. Dermed vil forventninger presenteres og introdusere til en forventningsbekreftelsesmodell av turisttilfredshet. Etterfulgt et kapittel om opplevelser med to konseptuelle modeller; opplevelseslandskapets påvirkning på den enkelte turist, og vurdering av de besøkendes opplevelse opp mot fire opplevelsesdimensjoner.

2.1. Fuglekikking og viltkikking

Viltkikking er en organisert aktivitet som kan gjøres med og uten guide. Det går ut på å se ville dyr i deres naturlige habitat. Viltkikking vil si å kikke (se) og observere, med ingen intensjon om å røre eller påvirke dyrene fra deres naturlige habitat (Dybsand & Fredman, 2021). Viltturisme opplevelser kan oppstå gjennom interaksjoner mellom mennesker og dyr, og har også blitt en salgsvare, der man kan bli med en erfaren guide for å kikke på et spesifikt dyr, og lære om den (Cong et al., 2014). Det er en rekke forskere som argumenterer for at det er viltturisme som er den nisjen som er mest i vekst innen reiselivet (Dybsand & Fredman, 2021).

Forskere har også satt søkelys på etikk og påvirkning omkring viltturisme, og hvilke avtrykk det kan ha på både natur og dyreliv. For eksempel så har Reiertsen et al. (2018) forsket på forstyrrelser på hekkende sjøfugl i hele Norge. Fuglekikking er en utbredt naturrelatert friluftslivsaktivitet med økende deltakelse (..)” (Randler, 2021, s. 1). En bedre forståelse av kunde og turistperspektivet i møte med ville dyr er også noe som stadig blir mer aktuelt.

Reiselivsbedrifter ønsker å møte de besøkende med bærekraftige og tilpassede opplevelsesprodukter innen viltkikking. Ifølge Ballantyne et al. (2011) eksisterer det forskning som bekrefter at viltturisme kan ha både korte og lange positive reiselivseffekter på turister som oppsøker natur og dyreliv. I en studie gjort av Dybsand et al. (2021) ble fuglekikkeres motivasjoner av tilfredshet og lojalitet til destinasjoner forsket på.

Ifølge Hill et al. (2014) er det å se og oppleve ville dyr i dets naturlige habitat noe som kan skape følelser og velvære, som er nettopp det som gjør mennesker tiltrukket av viltkikking.

Disse kan blant annet være mennesker som ønsker å forstå og lære mer om dyr, og komme nærmere naturen. I Ballantyne et al. (2011) kan menneskers følelser og tilknytning bli sterkere ved å øke kunnskap og forståelse om natur. Forskning har også vist at direkte opplevelser i natur fremmer emosjonell tilhørighet til natur som igjen fører til i større grad å ivareta og beskytte naturen.

Ifølge Stokke et al. (2021) oppsøker en stor del av turistene fugledestinasjoner, og det er flere faktorer som tyder på at turistene allerede har mye kunnskap om fuglene de kikker på. For eksempel en erfaren fuglekikker oppsøker et fuglefjell vil sannsynligvis ikke trenge en guide for å finne eller lære om fuglene. Med en involvering i viltturisme, kan endre menneskelige holdninger til dyrevern og konservering (Dybsand, 2020). Holdninger til klimaendringer og bevaring av dyreliv kan bygges i samspillet mellom mennesker og dyr, som menneske-vilt-interaksjoner (Dou & Day, 2020). Etersom eksistensen foregår begge veier, fra at mennesker oppsøker konsumerende og ikke-konsumerende aktiviteter for å oppleve natur og dyreliv (Dou & Day, 2020, s. 529). Viltturisme kan også ha negative påvirkninger på dyreliv (Dybsand & Fredman, 2021). For eksempel hvis en reiselivsbedrift har manglende forståelse for hvordan en skal forholde seg til ville dyr. En ukvalifisert guide uten interesse kan veilede uten å ha nok kunnskap, og spre feil “fakta”, som betrygger deltakere, for eksempel å si “det er bare å gå bort å gi den litt mat”. En reiselivsbedrift er kanskje heller ikke motivert til å sette begrensninger på antall turister som besøker et populært område. I Reiertsen et al. (2018) er sjøfugl-opplevelser på Hornøya en økende næring, der sannsynligheten av å se og oppleve fuglene på nært hold er det som gjør turistmålet populært (Reiertsen et al., 2018, s. 7), som også kan sammenlignes med turisttallet på Runde.

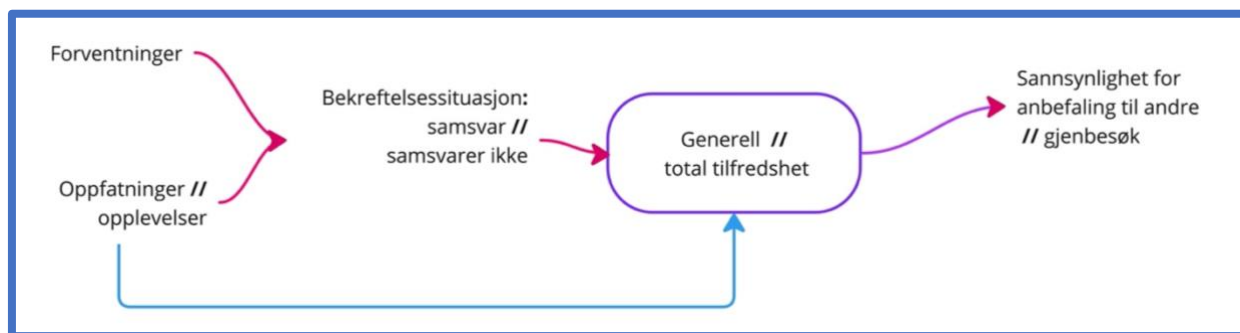
2.2. Guide og naturveiledning

Guidede turer er en viktig del av opplevelsen for mange turister, og en “guide” som er kunnskapsrik og en god formidler betyr mye og er viktig på mange plan. Tidligere ble konseptet guiderollen basert på fire komponenter; lede vei, gi tilgang, sikkerhet og effektivitet (Cohen 1985 sitert i Dybsand & Fredman, 2021). Statens naturoppsyn ønsker å kalle de som har dette formålet for naturveiledere. Innen organiserte opplevelser som foregår i naturen i nordiske land, er man i gang med å endre betegnelsen fra guide til naturveileder. Nordisk minsteråd har derfor jobbet

med å lage en felles definisjon i Norden. Naturveiledning innebærer “formidling av følelse for kunnskap om naturen (..) øke forståelsen for de grunnleggende økologiske og kulturelle sammenhengene og for menneskets rolle i naturen. Det styrker mulighetene for positive opplevelser i naturen samt økt miljøbevissthet (..)” (Sandberg et al., 2019, s. 7). Denne definisjonen kan også kalles for interpretasjon, som vektlegger påvirkning (provosering) til handling for å fremme kunnskap og øke naturverdi hos mennesker (Ham, 2013). Ifølge Stokke et al. (2021) kan aktører innen naturbasert reiseliv vektlegge kvalitet over kvantitet. For eksempel naturveiledning i mindre grupper for å gi de besøkende en høyere kvalitet for de besøkende turister.

2.3. Forventninger

Ifølge Sheth og Mittal (1996) kan forventninger være uforutsigbare, og eller uklare, når en ikke kan sammenligne med tidligere erfaringer. Forventninger bygger på en antagelse en på forhånd allerede har fattet (sett for seg). Forventninger kan basere seg på tidligere hendelser, erfaringer, sammenhenger, aktiviteter og utfall (Sheth & Mittal, 1996; Troye, 1999). Det eksisterer en stor variasjon av modeller og forskning som tar for kundeforventninger og kundetilfredshet. Derfra eksister det også konseptuelle modeller for besøkende turister. En av dem er i figur 1.

Figur 1 Forventningsbekreftelsesmodell av turisttilfredshet etter (Hui et al., 2007) Selvtilpasset.

Figur 1 er inspirert etter Hui et al. (2007, s. 967) kalles den for “expectancy disconfirmation modell” med elementene; forventninger med oppfatninger og opplevelser. Disse kan bli bekreftet for å evaluere besøkende turistens opplevelser og tilfredshet (Hui et al., 2007). Ordet “disconfirmation” tolket jeg som en bekreftelsesindikasjon på at situasjonen samsvarer eller ikke samsvarer med forventningene (Hui et al., 2007). En pil fra “oppfatninger og opplevelser” kan gå

direkte til “generell tilfredshet”, som skal kunne avgjøre turistens generelle eller totale tilfredshet, og sannsynlighet for anbefalinger til andre, og gjenbesøk (Hui et al., 2007).

Ifølge Hui et al. (2007) kan forventningene bli bekreftet dersom de samsvarer eller ikke samsvarer med forventningene, og lede veien til generell tilfredshet. Bekreftelsen kan bety både positivt og negativt. For eksempel dersom man forventer å gå i kø på turen man skal på. Da kan man ved ankomst få bekreftet eller avkreftet dette. Kundetilfredshet kan defineres slik; *“En persons følelse av glede eller skuffelse etter å ha sammenlignet et produkts opplevde ytelse (eller resultat) med forventningene”* (Kotler & Lane Keller, 2016, s. 195).

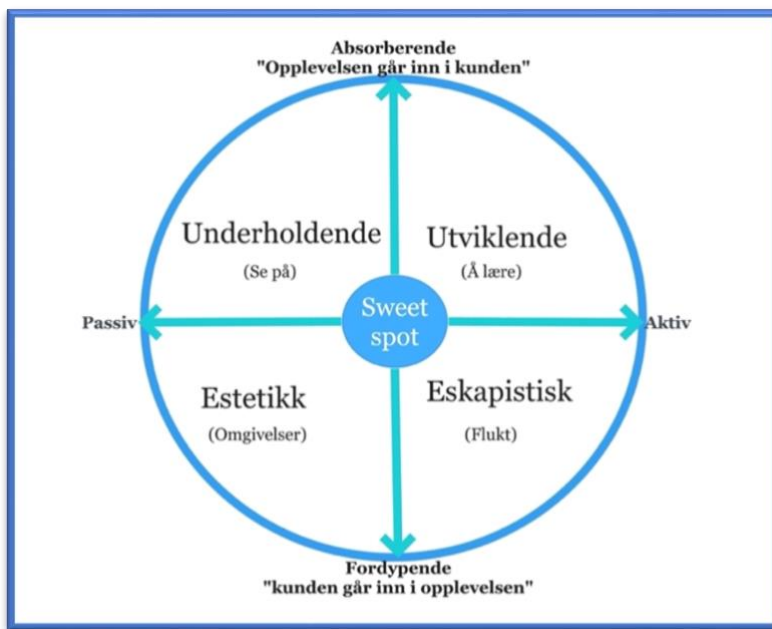
2.4. Opplevelser

Opplevelser er hendelser som engasjerer enkelt mennesket på en personlig måte, og Pine og Gilmore (1998) definerte opplevelsesøkonomi, som omhandler å gi kunden en bedre total opplevelse av bedrifters produkt- og tjenester, med utgangspunkt i kundeservice.

Det ble argumentert at Pine og Gilmore (1998) revolusjonerte skillet mellom produkt og tjenester innen en opplevelse, ettersom det var stor forskjell mellom opplevelsen av et kjøpeprodukt i motsetning til å kjøpe en service tjeneste produkt. Det var siden den tid opplevelsen ble et større fokus. Selv om opplevelser er individuelle og subjektive, kan tilbudsvare og opplevelser styres og sette høyere krav hos reisemål og (O'dell, 2007 forstått i Dybsand & Fredman, 2021, s. 150). Ifølge Chang og Horng (2010) bygger opplevelseskvalitet seg på individuelle erfaringer og kan fordeles inn i produkter og eller tjenester. Oppfatningen på opplevd kvalitet er individuell hos alle mennesker, og vil variere mellom alle produkter- og/eller tjenester. Kvalitet er derfor også noe som setter forventninger, fordi den subjektivt konstant kan måles (Chang & Horng, 2010). Ifølge Mossberg (2007a) kan en forklaring på turismeopplevelser være noe i kontrast eller det motsatte av det dagligdagse man gjør til vanlige. Turistopplevelser skal være topp, og kan forbindes med noe som ikke er forventet og inkluderer et element av en overraskelse (Arnould & Price, (1993) sitert i Mossberg, 2007a). Opplevelser er ifølge Kamfjord (2015) en følelsesmessig reaksjon på det vi sanser, og det kan oppleves før reiseopplevelsen i det hele tatt har startet. For eksempel når man bestiller reise er det tanker allerede i gang som også kan forstås er tilbake til forventninger.

2.4.1. Fire opplevelsesdimensjoner

Pine og Gilmore (1998) introduserte “the four realms of experience” med fokus på fire opplevelsesdimensjoner; underholdende, utviklende, estetisk, og eskapistisk. Disse skal i kombinasjon estimere “the sweet-spot” som er kjernen. Sweet spot er hva som gir den rikeste opplevelsen (Mehmetoglu & Engen, 2011). Ifølge Oh et al. (2007) ble disse fire dimensjonene tatt som utgangspunkt i en studie for å vurdere og tilpasse et hotellkonsept “Bed and Breakfast” (B&B). Til tross for å være en B&B, viste det seg at dimensjonene kunne gi nyttige forståelser av gjestenes opplevelse av besøket, som kunne bedre og videreutvikle deres konsept. Den optimale opplevelseeffekten er det Oh et al. (2007) kaller for sweet spot.

Figur 2 De fire opplevelsesdimensjonene, inspirert av Pine og Gilmore 1998, selvtilpasset.

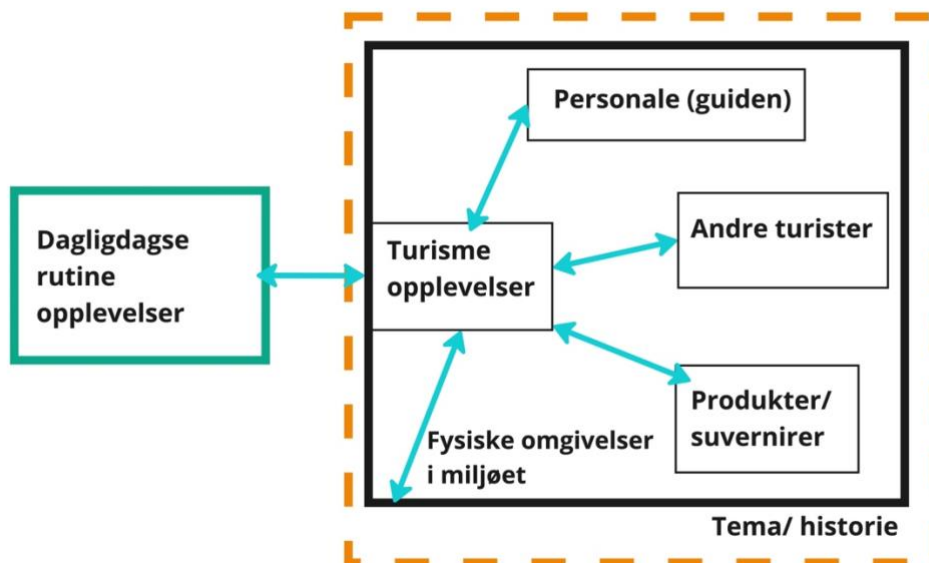
Det skal være en balanse mellom kunde verdi og opplevelsen til kunden (Pine og Gilmore (1998) forklart i Pedersen, 2012, s. 110). Ytre akse tar for varianter av motsetningen enten aktiv – passiv deltakelse, og fordypende – absorberende engasjement. Kjernen i modellen blir i Pedersen (2012) kalt det søte balansepunktet. Ved hjelp av de fire opplevelsesdimensjonene og de fire ytre aksene skal en som utvikler og skaper opplevelse kunne skape gode opplevelser som gir utslag av kunde verdi og kvalitet. Passiv deltagelse er det motsatte av aktiv deltakelse.

Det er underholdende og utviklende som absorberer. Ser man på noe man synes er bra på TV er det passiv deltakelse, og man blir underholdt av TV-en (Mossberg, 2007b). På en guidet tur lytter først deltakerne til guiden og følger passivt med, men i den grad guiden klarer å underholde

deltakerne sine kan de aktivt lære noe som fører til utvikling ved at de engasjeres og absorberer det som skjer. Guidens evne til å engasjere og formidle står sentralt i opplevelsen, men dette avhenger ofte av hvor godt definert gruppen er og at guiden “kjenner sitt publikum” Derfor er det ofte viktig med å prøve å få en best mulig forståelse av hva deltagerne forventer, hvilke forutsetninger de kommer med, og hva forventningen er. For eksempel, en naturguide som står i naturen og viser til en spesiell blomst samtidig som han forteller en historie om hva blomsten kan brukes til vil appellere til både det akademiske og estetiske dimensjonen i opplevelsen (Ham, 2013). Estetikk blir absorbert passivt gjennom å se i omgivelsene, som kan være hvor som helst. Ifølge (Mossberg, 2007b) kan estetikk blant annet være i et rom eller på et museum. Estetiske opplevelser er i Oh et al. (2007) betegnet som et viktig element for å evaluere en destinasjons totale opplevelse. Eskapistisk, mer kjent “eskapisme” handler om hvordan kunden går inn i opplevelsen, og kan gi følelse av flukt fra hverdagen der man gjennom aktiviteter fordyper, og “sluker” opplevelsen (Pine & Gilmore, 1998).

2.4.2. Opplevelseslandskapet

Interaksjoner som påvirker de besøkenes opplevelser. “Opplevelsesrommet” forklarer (Mossberg, 2007a, 2007b) som relasjonen/interaksjonen mellom kunde, personale, og de andre kundene. Opplevelseslandskapet inspirert etter “opplevelsesrommet” (Mossberg, 2007b).

Figur 3 Faktorer som påvirker turistopplevelsen (Mossberg 2007, s.65) Selvtilpasset.

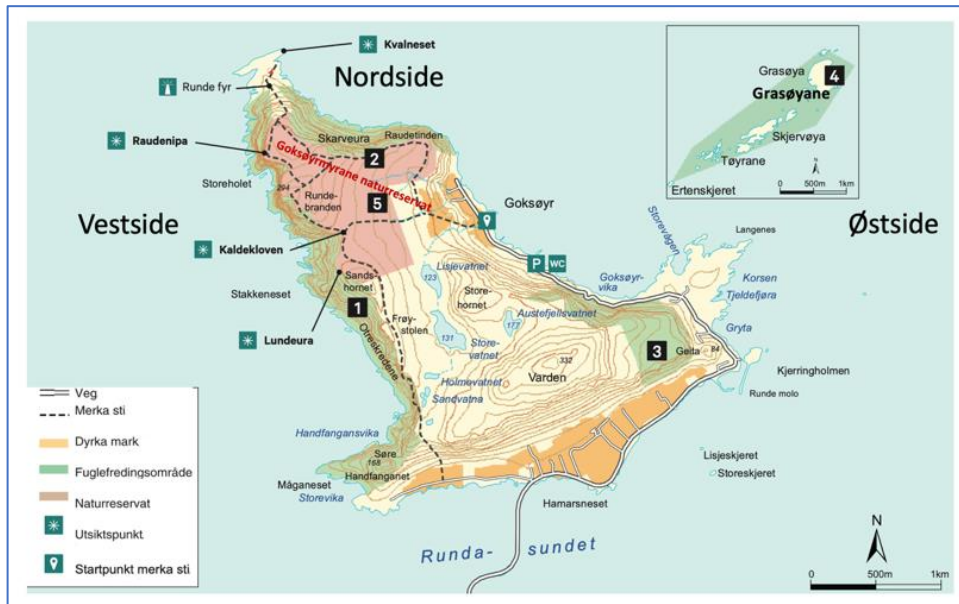
Modellen legger opp til at turistopplevelser og -tilfredshet påvirkes av personell, andre turister, produkter/suvenirer, det fysiske miljøet og temaet/historien. Betydningen av hver av disse faktorene har blitt anerkjent i andre studier. Tema/historie er bindeleddet mellom alle opplevelseselementene (Ihamäki, 2012 sitert i Dybsand & Fredman, 2021). Opplevelsesrommet er nærstående og etter Bitner (1992) “service scape” og “experience scape”. Begge beskriver opplevelsesvirkninger av de fysiske omgivelsene i et “rom” som utgjør et samspill med ansatte (personalet, guide), kunden (besøkende, deltagere) og andre besøkende/turister som sammen skaper opplevelsesrommet (Bitner, 1992; Mossberg, 2007b). Opplevelseslandskapet er ifølge O'Dell (2005) noe som kan oppstå i forskjellige settinger, og trenger ikke å være et fysisk sted, og heller ikke produsert eller organisert fra en bedrift (s.16). Opplevelseslandskapet kan være alt mulig fra smått og stort, men for å eksemplifisere kan det være et samfunn, et tettsted, en by, bygd, men det kan også være innenfor organiserte settinger som bursdag i hagen eller guidet tur i naturen (Kamfjord, 2015). Ifølge Fossgard og Fredman (2019) beskriver naturbasert “experienccascape” som et rammeverk for å bedre og utvikle opplevelser for de besøkende som skal hjelpe opplevelsesbedrifter bedre forstå de besøkende, samt kunne bidra med utviklingen av naturbasert reiselivs opplevelser, og forskningserfaring.

Ifølge Dybsand og Fredman (2021) var modellen til Mossberg (2007a) rettet mot turismeopplevelser og reiselivsforskning. I deres forsøk på å tilpasse modellen innen naturbasert reiseliv og viltturisme, fant de ingen tidligere forskningslitteratur og caser.

I Mossberg (2007a) er skuffelse det motsatte av tilfredshet. For eksempel kan man før en reise finne et hotell på en vakker destinasjon, bestille tur, og når man ankommer destinasjonen møter man ikke den standarden nettsiden hadde gitt ut for å være. Dette vil dermed gå utover omdømmet til nettsiden eller det konkrete hotellet som fremstår å være noe det ikke er i virkeligheten. Omdømme eller uttrykket “Word of mouth” (WOM) er også noe som kan forbindes med forventninger til et sted eller en bedrift. Det går ut på hva ulike mennesker sier, tenker og mener om et sted (Mossberg, 2007b). Ifølge Kamfjord (2015) kan opplevelsene forklares med hovedelementer av se, være, lære gjøre og nyte. Eventuelt kan disse hovedelementene også eventuelt knyttes med de fire opplevelsesdimensjonene, forventningenes bekræftelsesmodell og opplevelseslandskapet.

3. Caseområdebeskrivelse

Runde er en liten øy i Herøy kommune i Møre og Romsdal. Øya består av 5 vernede områder inkludert Grasøyane i Ulstein kommune. Først i 1981 kom medhold i (Forskr. om vern av fugleliv) fra den kongelige resolusjons lov om naturvern. Vernet går under fuglefrednings- og dyrelivsfredningsområde, og ble iverksatt etter gradvis oppmerksomhet på forstyrrelsen av hekkende fugl (Fylkesmannen, 2013; Statsforvalteren, 2022). Fredningens formål er å “ivareta et rikt og interessant fugleliv med spesielt omsyn til sjøfuglekoloniene” (Statsforvalteren, 2022, s. 2).

Figur 4 Kart over caseområdet Runde (Statsforvalteren, 2017) Påskrevet.

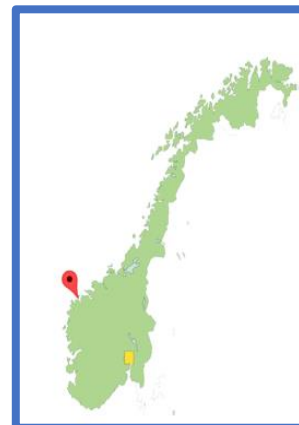
Figur 5 viser et allerede eksisterende kart av Runde (Statsforvalteren, 2017).

Jeg har markert følgende områder; vestsida, nordsida, samt østside Grasøyane naturreservat i boksen oppe til høyre. Dette fordi verneområdene “vestside, østside og nordsida er måten man deler inn øyas verneområder. Tallene 1, 2, 3, 4 og 5 er plasseringene, og til de 5 verneområdene. Områder farget rødt er naturreservatet, mens områdene farget med grønt er fuglefredningsområde. De svarte stiplede linjene viser merket tursti, og som man kan se starter man ved Goksøy og går oppover mot fjellet, og kan velge å gå vest eller nordover. De hvite linjene er bilveg. Ferdelsforbud gjelder mot ilandstigning fra båt på Runde mellom 15. mars – 31 august, dette gjelder spesifikt verneområdene 1, 2 og 3.

På verneområde 4 “Grasøyane” gjelder ferdeselsforbudet mellom 15. april – 15 august (Statsforvalteren, 2022, s. 6). I Reiertsen et al. (2018) gjelder ferdselsforbud som oftest der fuglene holder til, og naturreservatet av sårbar myr, man kan for eksempel ikke gå i land på øya med båt flere steder, og heller ikke gå nedover stupene mot fuglene uten spesiell tillatelse (Reiertsen et al., 2018).

Runde befinner seg ytterst i havgapet, der man før i tiden kun kom i land ved hjelp av båt. I dag er det både broer, tunell, og ferger for å komme frem. De som tidligere var fastboende på øya, var fiskere og losere, som vil si menn som hjalp store skip inn mot land (Fylkesmannen, 2013).

Figur 5 Norgeskart, med pin på Runde ift kartet

Runde ble i 2013 oppnevnt som en del av Ramsar konvensjonen, som er et internasjonalt vern av våtmark, strandsoner og fuglefjell (Ramsar, 2013). Runde kjennetegnes i dag som Sør-Norges største fuglefjell med omtrent 50.000 hekkende sjøfuglepar, og over 230 fuglearter registrert (Statsforvalteren, 2017). Storjo (*Stercorarius skua*), svartbak (*Larus marinus*), alke (*Alca torda*), lomvi (*Uria aalge*), lunde (*Fratercula arctica*), havsule (*Morus bassanus*), havørn (*Haliaeetus albicilla*) og krykkje (*Rissa tridactyla*), er noen av de mest kjente fugleartene (Artsdatabanken, 2021).

Ifølge Statsforvalteren (2022, s. 3) er det registrert 40.000 besøkende turister i året.

Besøksstrategien for Runde er utarbeidet av Statsforvalteren i Møre og Romsdal og Runde Miljøsentre (2022). Innenfor fuglefredningsområdet er det tilrettelagt for turismevirksomhet og sauebeiting. Det eksisterer en rekke opplevelsestilbud på Runde, som fuglekikking med guide “lundesafari”, båttur rundt øya, RIB-båt, skattejakt, flere mattilbud-serveringer, og omvisning på museet om Rundeskatten som baserer seg på en sann hendelse om et skattefunn oppdaget på under vann ifølge nettsidene til Opplev Runde (2022). Nettsiden Opplev Runde (2022) styres av Runde Miljøsentre, som også er et forskningsinstitutt. Det er opplevelsessenteret jeg tok kontakt med i forbindelse med å skrive denne oppgaven.

4. Metode

Den overordnede problemstillingen var å undersøke i hvilken grad besøkendes forventninger og opplevelser innfris i forbindelse med fuglekikking på Runde. Dette er for å få en bedre forståelse av hva som fungerer og hva som kanskje kan forbedres i denne turistnæringen.

Fokuset er primært på opplevelser med fuglekikking, som er den største attraksjonen på Runde, og inkluderer forventningene deltakere hadde før opplevelsen. Metodekapittelet består av forskningsdesign, metodevalg, datainnsamling og dataanalyse. Vurdering av datamaterialets reliabilitet, validitet og etiske avveielser samt kritisk vurdering av metodevalgets utfordringer, styrker og svakheter inngår i som en diskuterende metode i dette kapittelet, i forsøk på å ta med leseren gjennom ulike refleksjoner.

En kvalitativ forskningsmetode ble tidlig besluttet som best egnet som grunnlag for datainnsamlingen, med bruk av semi-strukturert dybdeintervju, deltakende observasjon og mental-mapping. Jeg ønsket å gå mer i dybden for å forstå deltakernes forventninger og opplevelser, noe som er vanskelig å måle med tall - som i kvantitative forskningsmetoder. Det var også for få deltagere i studiet til å anvende kvantitativ metode.

Ettersom jeg skulle være fysisk til stede (på feltarbeid på Runde), og hadde jeg muligheten til å delta på guidede turer. Hos deltakerne som benyttet seg av guide ble deltagende observasjon også gjort, som også er en kvalitativ tilnærming. Mental-mapping var en ny metode jeg lærte fra utveksling, og som med fordel kunne utdype individuelle opplevelser med en tegningsaktivitet etter opplevelsen.

4.1. Forskningsdesign

I denne oppgaven valgte jeg et kvalitativt forskningsdesign av singelcase-studie-innholdsanalyse med underlagte mindre caseenheter i form av data fra intervjuer før- og etter en opplevelse.

Deretter så jeg på mental mapping og observasjonsnotater med søkelys på likheter og ulikheter og om man kan måle forventninger og opplevelser med hverandre. Caseområdet er Runde, som består av et natur- og fuglefredningsområde på en øy (Statsforvalteren, 2022). Dette er deres spesielle og særegne situasjon (Johannessen et al., 2020). Informantene var besøkende turister på Runde, som jeg intervjuet før og etter fuglekikkingsopplevelsen. Jeg har valgt å skille mellom besøkende som dro på fuglekikking med guide, og på selvstyrt tur.

Innenfor kvalitativ og kvantitativ metode eksisterer det et stort utvalg av designalternativer.

Forskningsdesignets omfang må ikke forveksles med ideen om at “alt går” (Johannessen et al., 2020, s. 56). Slik jeg forsto dette, er det ikke alltid metoden tilstrekkelig eller egnet til finne de svarene man søker etter. Derfor beskrives designets faser med egne ord og tar i bruk metodiske begreper. Dette er viktig for å kunne lage en oversikt, i tillegg til å belyse min fremgangsmåte.

I Johannessen et al. (2020) blir case-studie beskrevet som å stupe dypt inn i noe for å undersøke noe som kanskje ellers ikke hadde blitt undersøkt, for eksempel kan det være en spesifikk hendelse eller noe mer åpent om et spesifikt område. Casestudier kan defineres som “intensive undersøkelser av et fåtall analyseenheter” (Thagaard, 2018, s. 51), som forstått fra Johannessen et al. (2020) at det oftest brukes innen kvalitativ forskning sammen med intervju og observasjon, også at case vanligvis er tid- og stedsavhengig med en stor mengde innsamlet data (Johannessen et al., 2020). Casestudier har mange betegnelser; alt ettersom hva det omhandler er det ett case, flere caser, enkelt caser, singel caser osv. Enkeltcase forklares i Thagaard (2018) som et formal til å gi en større forståelse av dens egenart gitt dens spesielle eller særegne situasjon (Thagaard, 2018, s. 52), og Johannessen et al. (2020) forklarer enkelt case brukes når det skal undersøkes et kritisk, ekstremt eller unikt tilfelle, hvor den enten skal avdekke fenomener eller hendelses-situasjoner (Johannessen et al., 2020, s. 213).

Case Runde sine fem verne- og fuglefredningsområder blir sett på som en enkelt storenheter hvor det under der skal i analyseringen oppstå flere mindre caser (Johannessen et al., 2020; Statsforvalteren, 2022). I Johannessen et al. (2020, s. 212) blir inndeling av under caser betegnet som “innebygde analyseenheter”. De som bruker guide, er under en organisert bedrift, mens de på selvstyrt tur er ikke det.

4.2. Valg av metode

Jeg valgte å bruke metodene semistrukturert dybdeintervju, mental mapping, og deltakende observasjon, og utførte intervjuene før og etter fuglekikkeropplevelser med fjorten besøkende mennesker på Runde. Det var elleve på guidet tur, og tre på selvstyrt tur.

Bakgrunnen for disse metodene er basert på få mest mulig egnede (dype) svar for å svare på problemstillingen (Johannessen et al., 2020). Semi-strukturert dybdeintervju ble gjort individuelt med hver informant, med unntak av ett intervju som var et reisefølgeintervju.

Intervjuskisseringen ble dannet etter valgt tema og de teoretiske rammeverkene etter; opplevelsesrommet (Bitner, 1992; Mossberg, 2007b) turisttilfredshetsmodellen (Hui et al., 2007) og opplevelsesdimensjonene til (Pine & Gilmore, 1998).

Mental mappingen metoden ble utført etter opplevelsen og før dybdeintervjuet, likt etter (Giesecking, 2013), som også gjorde observasjon. Deltakende observasjon ble gjort av besøkende på guidet fuglekikking etter (Johannessen et al., 2020; Musante & DeWalt, 2010).

Samfunnsvitenskapelig metode kan defineres slik; “Samfunnsvitenskapene har til hensikt å bidra med kunnskap om hvordan virkeligheten ser ut, og vi må da gå metodisk til verks” (Johannessen et al., 2020, s. 21). Da skal man blant annet forholde seg til faglitteratur, og gjennomgå tidligere forskning, metoder og vitenskapsartikler. Ved å fungere som inspirasjonskilde, kan tidligere forskning bidra til kunnskapen om virkelighetsoppfatninger (Johannessen et al., 2020).

Samfunnsvitenskapelig metode har to hovedinndelinger; en kvalitativ, og en kvantitativ metode, men det er også mulig å gjennomføre forskning med bruk av begge deler som en kombinasjon. Kvalitativ metode består av flere ulike tilnæringer. Dette kan for eksempel være intervju eller observasjon, og ser ofte på færre enheter for å få en dypere forståelse av hva det forskes på. Man kan for eksempel undersøke hvorfor og hvordan de menneskene man intervjuer og har observert oppfatter et fenomen (Thagaard, 2018, s. 12). Ifølge Musante og DeWalt (2010) er formålet med kvalitativ metode å få en bedre forståelse av fenomenets natur.

A. Semistrukturerte dybdeintervjuer

Ifølge Kvale et al. (2015) er et semistrukturert intervju når forskeren stiller planlagte eller fokuserte spørsmål fra intervjuguiden innenfor det temaet som undersøkes. Spørsmålene må ikke nødvendigvis gå i kronologisk rekkefølge, som gir rom for oppfølgingsspørsmål der det er naturlig. Kvale et al. (2015) beskriver at forskeren kan vise bevisst naivitet og forandring under intervju. Dette vil si at det er viktig å ikke låse seg for mye til de planlagte intervju spørsmålene, samt være til stede i samtalen. Da kan man jakte etter og fange opp både planlagte og uventede fenomener.

I tillegg så må intervjueren være kritisk overfor å trekke egne konklusjoner, men være åpne for alternative utfall. Forandring kan under et intervju føre til nye aspekter/perspektiver på temaet som forskeren eventuelt først oppdager i analyseringsprosessen. For eksempel kan man oppdage mønster i ettertid, som man ikke oppdaget under intervjuet. Dette opplyser Kvale et al. (2015) kan være en viktig læreprosess.

Utforming av intervjuguide

Jeg utformet intervjuguide med inspirasjon til to konseptuelle modeller; de fire opplevelsedimensjonene, og kundetilfredshet. Opplevelsedimensjonene av underholdende, utviklende, estetiske og eskapisme skal finne sweet spot av kundens opplevelse, og kundetilfredshetsmodellen er at forventninger, oppfatninger på skal måle bekreftelse av opplevelsen til turisten. Basert på dette, intervjuet jeg informanter før og etter opplevelsen med en ekstra metode som heter mental mapping. Jeg fant inspirasjon på intervju spørsmål fra både tidligere studenter som har benyttet sweet spot og som har hatt oppgavetemaer om kunders forventninger og opplevelse, og fra veiledere.

Intervju spørsmål bør være formulert med såkalte “åpne spørsmål”, som oppmuntrer informanten til å fortelle om hens erfaringer og synspunkter (Thagaard, 2018). Bruken av “hvorfor-spørsmål” er i teorien noe man helst skal unngå. Slike spørsmål kan være problematiske, fordi deres betydning i noen settinger kan virke anklagende (angripende) mot informanten som skal svare. Ifølge Thagaard (2018) vet vi ikke alltid hvorfor vi handler slik vi gjør, og man kan ikke alltid forklare sine egne handlinger. For eksempel er; “hvorfor benytter du deg av guide til denne

turen?”. Her kan informanten ved å bli spurt på denne direkte måten føle at han/hun blir nødt til å forsvare seg. Spørsmålet kan skape dårlig stemning, og informanten kan samtidig gjennomgå en ny evaluering på om valget er verdt det. Intervjuguiden ble laget på både norsk og engelsk, for å øke antallet mennesker som hadde mulighet til å delta. I Thagaard (2018) ble også språk noe som kunne være problematisk. Hvis både informant og intervjuer snakker forskjellige språk kan det oppstå kulturkonflikt og eller språkbarrierer. For eksempel kan jeg som snakker norsk til vanlig potensielt bli oppfattet som uhøflig i møte med en utlending grunnet manglende forståelse for hva som er riktige normer og regler i det andre landet, når man skal snakke “engelsk”. Vedlegg 1 viser intervjuguiden, og er på tre sider og består av tre deler.

I utformingen av intervjuguiden var jeg klar over det problematiske med ordbruk, og derfor fokuserte jeg mye på å unngå alt som kunne virke ubehagelig/støtende å svare på. Det var viktig å ha spørsmål som folk fra alle land og kulturer kunne svare på (Thagaard, 2018).

Ved å stille noen spørsmål knyttet til forventninger før opplevelsen, kan det skjerpe ens subjektive tanker mot opplevelsen man skal inn på. Underveis hos de på guidet tur, fulgte jeg med som deltakende observatør.

I intervjuet etter opplevelsen ble noen av de samme spørsmålene stilt på nytt. Her kunne informanten være mer bevisst på hva den så for seg før opplevelsen og bruke et mentalt kart til å beskrive sin opplevelse. Dette ga meg en bredere og dypere forståelse av informantens opplevelse av å være på Runde. Dette forstått gjennom faglitteratur innen samfunnsvitenskapelig metode; (Johannessen et al., 2020; Kvale et al., 2015; Thagaard, 2018).

B. Deltagende observasjon

I Johannessen et al. (2020) forklares det å bruke observasjon som metode ved å være direkte eller indirekte til stede med mennesker som befinner seg i en naturlig eller organisert situasjon, og innsamle og analysere den informasjonen (Johannessen et al., 2020, s. 79).

Ifølge Musante og DeWalt (2010) er deltakerobservasjon en av mange måter å oppnå forståelse på, og at dataene som samles inn består av “naturalistiske omgivelser av etnografer som observerer og/eller deltar i de vanlige og uvanlige aktivitetene til menneskene som studeres” (Musante & DeWalt, 2010, s. 2). Ifølge Johannessen et al. (2020) består observasjonsdata av detaljbeskrivelser av “menneskers, aktiviteter, atferd eller handlinger” som også kan “være mellommenneskelig samhandling eller organisatoriske prosesser” (Johannessen et al., 2020, s. 79).

Både (Johannessen et al., 2020; Thagaard, 2018) forklarer at gjennomføring av observasjon kan forklares som åpent eller skjult, etter hva og hvordan forskeren har valgt å undersøke.

Åpent vil si at forskeren har gjort de menneskene som skal observeres oppmerksom på at dette foregår og fått samtykke til å observere vedkommende, mens ved skjult er ikke de eller den som observeres klar over det. I Thagaard (2018) blir det diskutert hvorvidt skjult observasjon kan forsvares, fordi skjult observasjon bryter hensynet til privatliv. Skjult observasjon kan blant annet skje i skolesammenheng når en elev for eksempel skal evalueres i et klasserom.

Thagaard (2018) forklarer at på offentlige steder hvor det naturlig er mennesker, kan skjult observasjon være akseptabelt å gjennomføre. Fordelene ved åpen deltakende observasjon er at forskeren aktivt kan delta, ved for eksempel å snakke med deltakerne (Johannessen et al., 2020).

Jeg kunne bruke den tidligere kjennskapen og erfaringen min med Runde til å forstå interaksjonene mellom deltakerne på guidet tur, og deres samspill i naturen. Det var spesielt nyttig å fungere som observatør i møtet med fuglene, som var en essensiell del av turen og hvor det var nyttig å se hvordan deltagerne reagerte og selv kjenne på stemningen som en deltagende turgåer. Deltakende observasjon var veldig naturlig siden informantene skulle på en guidet gruppetur, og gjorde det lettere for meg å bli bedre kjent med informantene. Dette skapte tillit og lettere flyt i samtalen når jeg skulle utføre intervjuene. Informantene ble bedre kjent med meg og fikk mer viten om hva informasjonen skulle brukes til, sånn at de nok følte seg mindre “overvåket”.

Et par ganger gikk jeg alene på tur for å observere, ta bilder og bli bedre kjent i området. Dette kan muligens beskrives som skjult observasjon fordi jeg forsøkte å gjøre meg mer kjent i området og legge merke til alt i omgivelsene, samtidig som jeg søkte interaksjoner med mennesker i møtet med fugler i naturen. Alternativt kan dette bare tolkes som forberedelse til intervjuene, men opplevelsene mine på tur kan ha hatt innvirkning på alle observasjonene jeg hadde senere. For eksempel hvis jeg så noen gå for nært fuglene på en av de første turene mine, ville jeg nok sammenligne lignende opplevelser som skjedde senere med den første opplevelsen, og synes at det var verre eller bedre adferd.

C. Mental mapping

Mentale kart (mental-mapping) er en kvalitativ metode som består av å bedre forstå hvordan mennesker oppfatter og forstår omgivelsene. De er skisser, tegninger eller andre grafiske representasjoner, og brukes for å se og utforske sammenheng mellom steder, aktiviteter og opplevelser (Giesecking, 2013, s. 712). Giesecking (2013, s. 712) forklarer at mental-mapping ble først tatt i bruk av Lynch 1960 innen urban planlegging og design av steder. I Giesecking (2013), utforsket han hvordan mennesker opplever byrom, og tildelte deltakerne et delvis blankt ark med tre steg oppgaver, som var det jeg brukte i denne oppgaven.

I skisseringen av mental-mapping metoden forsøkte jeg å følge stegene i et skjema; foreslår (1) “hva er det første du tenker etter å ha opplevd denne turen”, (2) “tegn et enkelt kart av omgivelsene”, og (3) “forsøk å plassere dine forflyttinger” (Lynch (1960) sitert i Giesecking, 2013, s. 715). Mental mapping har ingen regler eller begrensninger på tid, som ble opplyst til alle deltakerne.

Av (Cox & Benson, 2017, s. 2; Giesecking, 2013) forsto jeg det slik at deltakende observasjon og intervjuer vil komplementere mental-mappingen. Som i Giesecking (2013) hadde han også intervjuet etter informantene hadde tegnet, for å få med alle detaljene og en bedre forståelse. På samme måte som med deltakende observasjon er man også med på opplevelsen. Når man er fysisk til stede kan man også bemerke egne inntrykk og forståelse av situasjoner som oppstår underveis på turen (Giesecking, 2013; Musante & DeWalt, 2010). Dette kan føre til en bredere forståelse og mengde data, som Thagaard (2018, s. 37) betegner som tykk eller tett beskrivelse.

I tillegg kan jeg som forsker oppdage nye ideer underveis, samtidig som jeg kan være en del av og følge samspillet og interaksjonen til deltakere, guiden, natur og fuglene.

Bruken av metoden mental kartlegging skal komplementere dataene fra deltakerobservasjonen, ved å fange opp opplevelsene og menneske-miljø-relasjon under guide turen (Giesecking, 2013). De innsamlede dataene skal med riktig verktøy kunne synliggjøre sammenhengen mellom følelser og opplevelsen i rom (“Connection to the space”) (Giesecking, 2013).

Metoden kan også være nyttig i sammenhenger hvor en deltaker opptrer på en annen måte enn tidligere uttrykt og unngår sosialt forventede svar (Giesecking, 2013). For eksempel kan informanten først engasjere seg i samtalen, mens rett etter turen ha lyst til å dra hjem og skynde seg med å bli ferdig, for eksempel ved å tegne kjapt og ufokusert eller svare på spørsmål med lukkede svar (Thagaard, 2018). Motsatt kan det være at informanten pre-tur er sjenert, men etter opplevelsen av å ha blitt litt bedre kjent med intervjueren, øker engasjementet.

“Mental mapping (..) utdyper deltakerens engasjement med forskningstemaene, engasjerer dem gjennom alle sanser og lar dem uttrykke det som kan være vanskelig å artikulere med ord”
(Birden, 2007; Gauntlett, 2007) Sitert i Cox & Benson, 2017, s. 2).

4.3. Datainnsamling

Selve datainnsamlingen ble gjort i to omganger på Runde, datoene 8 – 12, og 15 – 19 juli, som til sammen ble ti dager med feltarbeid. På Runde er man gjerne avhengig av å ha bil eller sykkel for å komme rundt, men man kan gå fra miljøsenderet til starten på turstien på 20-30 minutter.

Intervjuene skulle organiseres og analyseres. For å holde orden på intervjuene skrev jeg dato, intervjunummer og om deltakeren var en på guidet tur eller ikke på hvert eksemplar. Under hvert spørsmål lagde jeg tekstbokser som jeg selv kunne notere i. En av sidene hadde en blank boks ment for informanten å tegne mental-mapping tegningen sin i. Etter intervjuene stiftet jeg sammen arkene og sørget for at de alle hadde samme informantnummeret.

I forbindelse med transkriberingen fordelte jeg alle intervjuene i “før (pre-tur)”, og “etterpå (post-tur)”, og mental-mapping. Deretter gikk jeg i gang med koding og kategorisering av intervjudatatranskripsjonene separat, ved å hefte innholdet opp mot det planlagte teoretiske rammeverket tre ulike modeller. Funnene fra “pre- og post” tur ble til slutt slått sammen.

4.4. Dataanalyse

Pre tur omhandler intervju spørsmål før opplevelsen, og post tur er etter intervjuet. Pre tur, var selve introduksjonen, der kartlegging av bakgrunnsinformasjon demografi fra informantene, også forventningene, motiv og erfaring. Post tur, besto først av at informanten fikk i oppgave å tegne-skissere dens opplevelse, og deretter forklarte meg i post tur (intervjuet).

Jeg intervjuet som oftest én og en informant, og sørget for at vi begge kunne sitte behagelig i en sofa litt unna alle andre for å skape trygge rammer rundt intervjuet. I denne innledende delen var jeg ute etter informantenes nødvendige bakgrunnsinformasjon, deres motiv for å komme til Runde, forventninger de hadde til turen som snart skulle skje, og deres erfaring med fuglekikking samt å delta vs. å ikke delta på en guidet tur.

Intervju spørsmålene i det avsluttende intervjuet dekket hovedtemaet i oppgaven; deltakernes forventninger før opplevelsen, og om opplevelsen samsvarte med disse forventningene. Dette intervjuet baserte seg på teorier og konseptuelle modeller valgt som grunnlag for oppgaven.

Før (pre-tur) skulle omtrent ta 5 minutter per intervju. Etter (post-tur) var i starten beregnet å bruke mellom 10-30 minutter til sammen, som i mine øyne var et utydelig estimat å opplyse til informantene. Dette var grunnet mental-mappingen ikke har begrensninger på tid, i tillegg var det informantenes tilgjengelige tid og lyst, som var gjeldende. En tidsfrist kunne stresset kvaliteten og kreativiteten med å skynde seg. Men det motsatte med et usikkert estimat kunne gjøre dem føle at de må sitte lenge igjen etter tur. Et omtrent estimatet etter første dag med mental-mapping var mellom 40 sekunder, og 5 minutter, som den neste dagen ble derfor informert. Stikkord ble også tillatt, og også opplyste til de neste. Jeg måtte passe på å ikke lage noen begrensinger. Av de som viste tegn til skeptisk på mental mapping, beskrev jeg det som “en metode som kan være

morsom å bruke, når en skal finne ut av opplevelser” som jeg også håpet de ville synes var morsom å utføre.

Det siste intervjuet etter mental-mapping varierte mellom 9 minutter – og 20 minutter. Det var et intervju som varte 45 minutter. Jeg tror ved å estimere en tid, hjalp på at informantene deltok i studien, spesielt fordi det å opplyse at metoden ikke har noen begrensninger på tid kunne det for noen virke uforutsigbart og lenge, samt lenge for meg dersom en informant skulle tegnet i for eksempel en time, når noen allerede hadde brukt 45 sekunder, og 5 minutter.

Guide turen avsluttet ca. kl 22.00 hver kveld, og det kunne bli senere. Jeg hadde en forståelse på at noen ville bli sliten, og kanskje trekke seg rett etter turen. Det var ca. kl 17.00 jeg informerte guide deltakere og at de den samme dagen møtte meg og fikk opplysninger om meg og mitt prosjekt. Informanter på selvstyrt, møtte jeg på i bakken der turstien startet. Da sto vi ved stien og de fikk tildelt mitt mobilnummer for å avtale nytt oppmøte tid etter deres tur. Dette var svært fleksibelt, for da kunne jeg i mellomtiden gjøre annet arbeid.

Før de guidede turene var jeg nøye med å gi deltakerne all nødvendig informasjon om at jeg i ettertid skulle transkribere, anonymisere og bruke intervjuene og notater fra observasjonene som ble gjort til å dokumentere funn i masteroppgaven min. Gruppen fikk den samme informasjonen samtidig av enten meg, eller av guiden. Jeg skulle intervjuer alle informantene på egenhånd, og ønsket derfor å ta lydopptak av samtalen i to omganger, som krevde tillatelse.

Dataene ble i etterkant overført i en sikker skylagring. Dette var også et anbefalt lagringssted av SIKT (2023), tilfelle noe skulle skje med telefonen eller datamaskinen. Jeg brukte mobilen på å ta opptak, og for sikkerhets skyld tok skrev jeg notater underveis i intervjuet som en ekstra sikkerhet.

Datainnsamling ble gjort i løpet av sommerferien 2022, og på høsten i mindre økter transkriberte jeg intervjudataene, som manuelt var utfordrende, og søkte derfor etter ulike hjelpeverktøy. Programmet Just Press Record (2019) var det hjelpeverktøyet brukt til transkribering av intervju, hvor man selv brøt opp stemmene, og avvik var tydelig å se og fikse. Det var noe bakgrunnsstøy i lydopptakene som kunne virke distraherende som kan ha påvirket noe av innholdet, også fyllord.

For eksempel skuespillere i en film snakker ofte feilfritt i talen, mens i det daglige kan det komme mye ekstra ord som “du vet”, “liksom”, “Ja, ja”, “og sånn liksom sånn der”. Jeg forsøkte å ikke endre på for mye, men noe ble gjort for å enklere fange opp det jeg tolket informantene mente. Man skal være forsiktig med å endre på transkript-sitatene ifølge Kvale (2015), fordi det jeg selv bedre forstår innholdet av å rette opp noen slike feil for å gjøre innholdet tydeligere for meg selv og for andre som skal lese gjennom. For å anonymisere tekst i større grad og gjøre det mer leservennlig, valgte jeg i setningene når informanten refererte til noe eller noen, brukte jeg parenteser og, for eksempel snakket flere med guidens personlige navn, eller bruke å si “han”, så jeg byttet eller tilføyde der nødvendig “guiden” for å tydeliggjøre, å vise hvem informanten snakket om. Dette gjorde jeg også når en informant refererte om sin partner skrev jeg enten “kjæresten” eller direkte henviste til dens informantnummer, samme med fugleartene.

Etter jeg var ferdig med å transkribere alle intervjudataene, satt jeg igjen med det Kvale et al. (2015) beskriver som “1000 sider for mye!”. Ettersom jeg hadde spurt informantene omtrent de samme spørsmålene, følte jeg at det kunne være hensiktsmessig å lage en form for oversikt med å se svar i forhold til de samme spørsmålene i sammenheng med hverandre.

NVivo (2023) var hjelpsomt med å kunne etter å ha fordelt intervjuene i før og etter opplevelse, kunne man visualisere, som vil si se noen koder en informant hadde fra før og etter intervjuet. Ulempen var at jeg kun hadde en prøvetid, og ikke kjente programmet fra før. Så jeg skjønnte ikke dersom jeg kunne finne ut mer, eller analysere på andre måter. Når dagene for prøvetiden snart var over eksporterte jeg alt jeg anså som viktig i en egen mappe.

Det ble lagd tre Microsoft Word (2023) dokumenter der jeg sorterte og kategoriserte og kodet dataene. Etter følte jeg var en nødvendig rekkefølge å starte før jeg gikk i gang med å sammenslå før og etter opplevelse. Løsningen til slutt av å gå gjennom hvert intervju, og lime inn tekst fra et dokument til et annet inn under en kode. Kodene var først basert på temaer knyttet til problemstillingen og intervju spørsmål. Disse blir definert i Thagaard (2018) som åpne koder.

Underveis dukket det opp nye koder inn under hoved-koden som kunne være alt mulig, for eksempel oppdaget jeg at det var fire forskjellige som hadde en lik utdanningsbakgrunn som du

vil høre om i resultater. I kvalitativ forskning er det ikke et mål at utvalget skal bli representativt, og dette er heller ikke mulig. Det var tilfeldig at utvalget omtrent besto av like mange menn og kvinner. De aller fleste var utenlandske, og flertallet besto av et mindre utvalg som hadde booket via et bookingbyrå og kom fra Nederland. Allikevel er det stor forskjell mellom deltagerne. Det hender at jeg legger inn en kommentar fra feltnotat ettersom det er et resultat jeg har foreslått at passer inn, men da vil det stå: “Fra mine feltnotater om”. Jeg har forsøkt å ikke dele opp sitatene for å sikre dens gyldighet.

Jeg brukte MIRO (2023) for å lage og, tilpasse figurene i oppgaven. Da kunne figurene oversettes til riktige ord gjøres på et vis mer personlig selv om den er en kopi av en figur (1, 2, 3 og 12).

4.5. Vurdering av metode og datamaterialets validitet og reliabilitet

Det er viktig å vurdere datamaterialets validitet- og reliabilitet. Innen forskning handler reliabilitet seg om pålitelighet, mens validitet handler om dens gyldighet- og sammen skal validitet- og reliabilitet bidra til å vurdere et forskningsprosjekt sin kvalitet (Thagaard, 2018, s. 181). For eksempel, dersom en ikke kan stole på datagrunnlaget i analysen er ikke forskningen eller funnene reliable, noe Thagaard (2018) henviste til beskrivelsen av forskningsprosessen som spesielt viktig å vise til av forskeren, for å sikre reliabiliteten. Ifølge Silverman (2014) blir ulike forklaringer og eksempler på reliabilitet vist til fra ulike forskere. Et av de første eksemplene er å vise til reliabiliteten av en termometer, og forklarer at kokende vann med celsius 100 C er mer valid i temperatur enn en temperatur under 100 grader. Ifølge Silverman (2014) kan ved å beskrive forskningsprosessen og den fremgangsmåten gjøre oppgaven transparent. I tillegg ved å henvise til teori ta i bruk en metodisk tilnærming kan øke studiens pålitelighet, som vil si troverdighet. Validitet skal man vise til oppgavens gyldighet, i tillegg så bør den brukte metoden kritisk gjennomgås for å kunne vurderes som gyldig og pålitelig å publisere som forskning.

Det var noen ulemper med valgte metode som kan ha gitt svakhet i analysen. Det var noen logistiske utfordringer med gjennomføringen av intervjuene rett etter hverandre, som måtte til av hensyn til alle deltakerne på turen inkludert guidens tid. Det er anbefalt i Kvale et al. (2015) å ta seg god tid etter hvert intervju med å gå gjennom. Jeg følte jeg også var mer forberedt på å intervju guide deltakere enn de som gikk på tur uten guide. Av og til hadde jeg vansker med å

formulere spørsmålet riktig under intervju. Forskerens kjønn på feltarbeid var også noe Thagaard (2018) forklarte kunne ha vært en fordel eller en byrde fra tidligere forskning, fordi motsatt kjønn kan være ubehagelig i noen settinger. Usikkert for meg å bedømme, jeg kan ha hatt en fordel som kvinne med å intervju menn, ettersom totalt sett samtalene varte noen minutter mer enn hos damene sett på lydopptak-minuttene men helt ærlig var det heller det at mennene var generelt mer fugleinteresserte og pratsomme.

Jeg kunne ha belønnet informanter som deltok, slik som Clark (2007) gjorde i sin mental mapping studie, der deltakerne fikk betalt. På et vis kunne jeg på belønnet, for eksempel dele ut norsk sjokolade som en takk for deltakelsen. Selv ble jeg tilbudt brus, og godteri fra flere av informantene. Jeg visste ikke før jeg kom på Runde når på dagen guide turen skulle skje, som viste seg å være en del seinere enn antatt. Umiddelbart visste jeg at jeg ikke kunne intervju for lenge, for mange og ikke foreslå et estimat på tid kl 22:00.

Deltakerne på guidet tur ble ikke informert på forhånd om at det skulle gjennomføres intervjuer. Eventuelt så kunne påmeldte deltakere blitt tilsendt en mail fra organisasjonen på forhånd som kunne gitt deltakere bedre tid på å tenke over forventninger. Men allikevel tenker jeg tiden traff bra med å ikke forberede noen, samt det å også intervju rett etter opplevelsen, slik at det ble gjort ansikt til ansikt når informantene best husker sin opplevelse. Det var noen som gjennomførte intervju dagen etter, eller en uke senere digitalt gjennom teams. Jeg vurderte om kanskje opplevelsen deres bedre hadde “sunket inn” etter noen dager, men helt ærlig merket jeg ikke noen tydelig forskjell. Jeg mistenker et tilfelle hvor informant kan fortalt meg mer hva han eller hun tror jeg ønsket å høre, enn dens egne betraktninger, men dette er mine egne spekulasjoner noe Thagaard (2018) forklarte kunne oppstå ved intervju. Allikevel var det på det samme intervjuet noen viktige forskjeller basert på guidegruppens størrelse som vil vises i resultat og diskusjon.

Gjennom det å tidligere ha opplyst om prosjektet hadde det også vært det enklere å få folk til å si seg villig til et før og et etter-intervju. Jeg skulle gjerne fått guide deltakere til å møte opp litt før start, så jeg ikke hadde brukt tiden til guiden, og heller ikke deltakernes opplevelse. Til tross utfordringene, fungerte intervju-metoden bra, men det kan kritiseres i den grad at det var svært sent på kvelden etter guide turene, så jeg og informantene hadde hatt godt av en natts søvn før

etter-intervjuet. Samtidig finnes det argumenter for at det var positivt å ha gjennomført rett etterpå mens opplevelsen sitter friskest i minnet.

Det ble også en utfordring med at det var mye datamateriale å velge i etter transkribering, og vanskelig for meg å alene avgjøre hvilke intervjuer som skulle prioriteres, eller velge å ikke ha med i oppgaven. Alt i alt ble det gode svar fra informantene, men svakhetene kan tas i betraktning i analysen. Metodevalget og gjennomføringen tok tid, selv om det var gøy og interessant å jobbe med. En master-partner kunne vært en fordel, ettersom to hoder tenker bedre enn et. Alt fra planlegging felt, samle inn data og skrive.

Det var en svakhet i seg selv at jeg ikke før feltarbeid hadde ordnet SIKT (2023) søknad, som tidligere gikk under navnet Norsk Senter for Datainnsamling (NSD). Heldigvis ordnet det seg i ettertid med å få tillatelse. Det var noe misforståelser om når man måtte søke, ettersom jeg ikke hadde metodeemnet i Norge. Da jeg søkte i ettertid om godkjent metode, spurte jeg SIKT om å beholde innsamlet data frem til 01.10.2023. Et tilfelle dersom feltarbeidet måtte gjøres på nytt.

Problemstillingen og intervju spørsmålene skulle ikke inn på ubehagelige eller sensitive temaer som kunne ha konsekvenser for intervjuobjektene. Det kan være at et par av intervju spørsmålene var for generelle, som ifølge Thagaard (2018) ofte er et problem i intervjuundersøkelser, men som heller ikke alltid er galt. Dette fordi det kan gi meg som forsker en variasjon av ulike svar, og en bedre forståelse av den enkelte. Informanten kan også i større grad få anledning til å reflektere, for eksempel tenke tilbake sist en var på Runde, eller da den var på safari i Afrika (Thagaard, 2018). Jeg spurte konkret “i hvilken grad er du misfornøyd med turen, og hvorfor”, her varierte utfallet, men ofte kom et svar på at de ikke var misfornøyd i det hele tatt. Dette var et fint generelt svar å få, så var det også rom for forklaringer dersom det var noe som ikke var bra. Men jeg fikk for eksempel ikke vite om en tidligere guidet tur, eller fuglekikking var mye bedre eller mye verre enn den de var på nå.

4.6. Etiske avveininger

Denne oppgaven krevde lite personlige data, men det var noen bakgrunnsopplysninger som var nyttige å ha med. Disse var; fornavn, nasjonalitet, alder, bosted, utdanningsbakgrunn og type jobb. Samtykke ble innhentet fra alle deltagende informanter. All data ble anonymisert

fortløpende og behandlet konfidensielt, i samhold med retningslinjer for personvern. Jeg intervjuet ikke personer under myndighetsalder grunnet personvern.

4.7. Materialbruk og planlegging av feltarbeid

Feltarbeidet mitt inkluderte intervju, mental mapping og deltagende observasjon. Jeg brukte mobiltelefonen til å oppta intervjuene, som jeg senere transkriberte. Til mental mapping hadde jeg med papir og tegnesaker til deltagerne. Deltagende observasjoner skrev jeg ned for hånd under guide-turene, og jeg brukte stikkord for å få med meg mest mulig. Av og til tegnet jeg hvis det var vanskelig å beskrive i farta.

For å optimere intervjuene og få den informasjonen jeg ville ha på en mest mulig uforstyrret måte var det viktig å forberede intervju-spørsmålene. Jeg tok i bruk “hvorforspørsmål”, som blant annet var disse to; *“Hvorfor valgte du å komme til Runde?”*, og *“Hvorfor benytter du deg av guide istedenfor å gå alene på tur?”*. For å åpne spørsmålene så mye som mulig, innledet jeg med; “kan du fortelle”, eller “kan du si litt hvorfor”. Dette endret klangen, og virket i mindre grad ledende. Leder man spørsmålene kan informanten stå mindre fritt til å svare, og i verste fall kan informanten føle press/forventninger fra intervjueren til å svare hva informanten tror intervjueren vil høre (Thagaard, 2018).

Tid var et viktig fokus. Jeg forsøkte i så liten grad som mulig å stjele tid fra guidens organiserte program og deltagerne. Men jeg påvirket nok deres opplevelse med min tilstedeværelse. I Kvale et al. (2015) blir forskerens rolle belyst som avgjørende for kvaliteten. Dette vil si at forskerens intensjoner for å finne svar fra informantene kan føre til at viktig informasjon blir oversett. Informanter kan også bli veiledet for mye av forskeren, for eksempel ved å få for mye informasjon om prosjektet. Dette kan kanskje positivt engasjere informanten, men også ta oppmerksomheten fra den egentlige opplevelsen informanten hadde. Dette kan skje begge veier. Hvis forskeren er uprofesjonell, kan det svekke kvaliteten av forskningsarbeidet (Kvale et al., 2015).

- Gjennomføring av intervju

Det ble gjennomført totalt 13 intervju med 14 informanter. Det ble til sammen 24 lydopptak som tilsvarer 3,75 timer. Intervjudataene består av mental mappingen, semi-strukturert dybdeintervju og observasjonsnotater. Av alt intervjudata knyttet til informant lagde jeg korte koder som hjalp meg få en oversikt over “hvem som sier hva”, samt “hvem var på tur dato sammen”. Jeg tok også bilder å se tilbake på. Hovedsakelig kjennetegn var hensikt å knytte mot de andre informantene, for eksempel dersom de hadde eller ikke hadde sett lundefugl før, første gang besøkende, eller gjenbesøk.

Det var på den måten jeg oppdaget at de fleste av informantene fra Nederland hadde booket guideturen via et og samme bookingbyrå. Dette anså jeg var praktiske opplysninger å ha i bakhodet mens jeg skulle konkret analysere intervjudataene. I analyseringen lagde jeg forkortede koder av informanter med kjennetegn for å bli kjent og huske innholdet, basert på data. Resterende informanter gjennomførte metoden individuelt som planlagt metode. Ettersom noen avvik oppsto, og deler av intervju av ulike årsaker ikke ble gjennomført, gikk jeg gjennom materialet og vurderte hvorvidt noe skulle droppes. Det ble oppdaget interessant og verdifullt materiale som førte til å ta med alle.

I resultatdelen vil noen informantsitat ikke refereres til, med dens gitte Nr. Dette er fordi da har flere av et antall sagt noe av det samme, eller å henviser til “hvem” unødvendig. Dette gjøres for å rydde i strukturen å gi en bedre leseopplevelse. Ulempen kan være at leserne selv ikke kan spore eller skille informantene, fordi dere får min ellers tolkning av svarene. Hvor jeg anser en informant nummer viktig, vil de stå. Jeg vil tilføye dersom informanten var med eller uten guide.

5. Resultater

I dette kapittelet blir det store deler av funnene fra oppgavens datainnsamling presentert. Resultatene stammer fra intervjudata, observasjoner, og data fra respondentenes mentale karttegninger som informantene tegnet. I 5.1. vil intervju og observasjon presenteres som en helhet. Først vil informantenes kjennetegn vises i en tabell med beskrivelser, dermed vil motivasjoner omhandle første delkapittel, før forventninger presenteres. Deretter vil samsvar mellom forventninger, opplevelse og tilfredshet. I 5.2. vil resultatene fra mental presenteres på en litt annerledes måte med henvisning til noen av tegningene. I 5.3. vil en raskere oppsummering av funn presenteres.

5.1. Intervju og observasjon av informantene

Informantene som bidro til oppgaven, var besøkende og turgåere på Runde. Noen hadde vært på Runde og sett fuglene før, mens andre skulle på fuglekikking for første gang. Informantene var både deltakere på guidet tur, og besøkende som gikk og så på fugler på egenhånd. Fordi informantene som hadde valgt en guidet tur var en tydeligere definert gruppe enn de som gjennomførte turen uten guide, ble det flere informanter i denne kategorien (se tabell 1).

Tabell 1 Overblikk over informantene med kjennetegn.

Nr. – Informant <i>Nasjonalitet_kjønn_Alder</i>	Guidet tur (GT) Uten guide (UG)	☑ Intervju gikk som planlagt × les kommentar.	 Par sammen på tur
1 – <i>Nederlandsk dame 32 år</i>	GT	☑	
2 – <i>Nederlands mann 31 år</i>	GT	☑	
3 – <i>Nederlandsk dame over 65 år</i>	GT	☑	
4 – <i>Norsk mann 40 år</i>	GT	☑	
5 – <i>Norsk dame rundt 30 år</i>	GT	☑	
6 – <i>Nederlandsk dame over 40 år</i>	GT	☑	
7 – <i>Nederlands mann over 40 år</i>	GT	☑	
8 – <i>Nederlands mann 30 år</i>	GT	☑	
9 – <i>Nederlandsk dame 30 år</i>	GT	☑	
10 – <i>Nederlandsk mann over 60 år</i>	GT	×	Kun etter intervju
11 – <i>Australsk dame over 50 år</i>	GT	×	Kun før intervju
12 – <i>Tysk dame rundt 40 år</i>	UG	☑	Reisefølgeintervju
13 – <i>Tysk mann rundt 40 år</i>	UG	☑	
14 – <i>Norsk mann under 30 år</i>	UG	☑	

Det var som regel ektepar som deltok i studien. Det var like mange damer som menn, muligens fordi jeg intervjuet reisende par. Derfor satte jeg en figur av par inn i tabellen for å vise hvem som reiser sammen. En informant rakk kun å bli intervjuet før turen, mens en annen informant kun rakk å bli intervjuet etter turen, og er markert med kryss i tabellen. Informantene 12 og 13 er et reisefølge-intervju som vil si at et par ble intervjuet sammen, og tilhører samme mental-mapping.

Det er enkelte forskjeller på bakgrunnsinformasjonen som bosted, utdanning, jobb og alder. Flertallet var utenlandske og i hovedsak nederlendinger som hadde booket sin norgesferie gjennom reiseselskap. De resterende var norske, tyske og australske. Informantenes utdanning var av bachelorgrad eller mer. Jeg vil si det var interessant, fire informanter var utdannet innen biologi med ulike titler, for eksempel professor og hjernebiolog. Ellers var det lærere, spillutviklere, en psykologspesialist, software utviklere, ingeniør og en gartner. Alderen varierte fra 26 til 65 år, mens flertall var i 30-45 årene. Det var kun en informant som hadde tilknytning til Runde, han var norsk og var på hytta med familien, og var på selvstyrt tur.

5.1.1. Motivasjoner: Preferanser, fuglekikking, reising og naturopplevelser

Det var forskjeller blant informantene når det gjaldt motivasjonen for å besøke Runde, men fellesnevneren var å oppleve fugler og flott natur. Gjennom ulike beskrivelser fra informantene kom det frem at det å oppleve natur, fjell, kyst, hav, utsikt, og i sammenheng med det å oppleve fuglelivet, var en viktig motivasjon for flere.

Det var flere av informantene som hadde vært blant annet i Skottland og Island før, og opplevd flere av fuglene som også finnes på Runde. Flere av disse antydte at de sannsynligvis ville ha dratt på fuglekikking utenfor den travleste turistsesongen fordi de hadde sett nokså få fugler. Det var lundefuglen flest kom til Runde for å se. Noen hadde sett den før, andre ikke. En informant jeg intervjuet før hun skulle på guidet tur, var i tvil på om hun noen gang kom til å få se lundefuglen. Sist gang i Skottland, hadde de gitt opp letingen med å få se den. Samtidig virket det som informanten hadde et sterkt ønske om å få se lundefuglen, og hun møtte opp til guidet tur med en t-skjorte som avbildet lundefuglen. Da hun kom til Runde, måtte hun få flere bekreftelser på at det faktisk kom til å skje før hun trodde på at hun skulle få se den.

“(..) jeg kommer til å få se masse lundefugl (..) forhåpentligvis (..) noen unger også (..), fordi de hekker her ute, gjør de ikke? Så vi bør få se voksne og babyer, men jeg har lest at reirene til ungene er langt inni fjellet, så du kanskje ikke vil se mange av babyene eller hva?”.

Det var også flere andre informanter som kommenterte de ikke hadde sett lundefuglen før. En av dem sa: *“(..) første gang i Norge faktisk”*. Ellers visste de utenlandske nokså lite om Runde, og hadde kommet etter en anbefaling fra et bookingbyrå. To norske på guidet tur sa: *“(..) Vi er blant de lokale fra fylket, men har ikke sett lundefugl før (..)”*. Dette understreker at både norske og utenlandske var for første gang på Runde.

Beskrivelsene til de enkeltes preferanser på type ferie varierte en del, men mye var også svært likt. Flere nevnte blant annet viltturisme og fuglekikking som aktiviteter de oppsøkte i ferier. Det var flere informanter som nevnte at de hadde vært på viltkikking i land og verdensdeler som Skottland, Island og Afrika. Basert på opplysninger fra de forskjellige, hadde disse gjort de samme eller lignende aktiviteter i disse landene. Det var en tydelig interesse for, og erfaring med viltkikking og fuglekikking blant disse informantene. De kunne ramse opp flere fuglearter. Det var to av informantene som virket spesielt interesserte i viltkikking, eller mer interessert enn de andre informantene, men det var også flere som direkte sa de ikke drev med fuglekikking til vanlig.

Flere av informantene sa at de forsøkte å unngå de kjente turistdestinasjonene for å styre unna folkemengder. To informanter påpekte at de alltid valgte turruter hvor de sannsynlig ville møte på få andre mennesker. De sa at de ville: *“(..) dykke inn i naturen slik det er nå (..)”* og flere ville, *“(..) ikke så mye inn i byer og hoteller, så mer en opplevelsesferie, ikke et “set-up” som et museum (..)”*. Viktigheten av å oppleve naturen for seg selv, uten å for eksempel gå i kø opp et fjell, eller at naturområdene gjøres om til noe kunstig iscenesatt, viste seg å være viktig for flere av informantene. Det er derfor nærliggende til å tro at flere av informantene søkte å komme tettere på naturen, og jo mer genuin og urørt, desto bedre.

Flere av informantene nevnte at det å finne ro og fred i ferien var svært viktig. Mange hadde travle og anstrengende jobber. For eksempel sa en informant at: *“(..) kjæresten min ble nettopp*

doktor, så på grunn av det, bestemte vi oss for å ta en stor ferie (..)”. Det var viktig for flere å kose seg på sin reise og å ta seg tid til en feiring med en vel fortjent ferie.

En kortreist ferie viktig for flere, både blant de norske og de utenlandske informantene. Det norske paret på guidet tur, var begge enige om at de bodde i et flott fylke, med tilgang til masse fjell, natur, kyst og fugler. Men det var andre spesifikke fuglearter på Runde enn hjemme. Begge nevnte at de ville “oppleve noe vi ikke har hjemme”.

Flere informanter ga uttrykk for at de var i søk etter mer miljøvennlige transportmidler for reisene sine enn fly. To påpekte at de ikke ønsket å fly, mens flere ga uttrykk for det samme på ulik vis. Et par kom reisende utlands med el-bil. Det virket som at disse informantene følte et ansvar og hadde sterke meninger. En informant lurte på: “(..) skal vi ødelegge alt (..), og tror mange tenker som meg”. Dette viser at klima, miljø og global oppvarming er på ulik vis i tankene til flere av informantene, noen mer involvert enn andre.

5.1.2. Gjenoppleve fuglene og natur

Et mindre antall av de utenlandske var på gjenbesøk til Runde. Et av parene nevnte for eksempel at sist gang var første Norgesferie, og da var barna også med på campingtur, og de dro da på selvstyrte turer. Nå som kun de to kom, var tur med en guide noe de søkte på forhånd. De som var på gjenbesøk og de som var fra Norge, var de eneste som hadde hørt om Runde fra før. Det var et tysk ektepar på selvstyrt tur, som var på bobiltur. Mannen fortalte “*hun*” (*kona*) hadde vært på Runde før, og etter å ha fått høre fra henne og andre venner hvordan det var der: “*da ville jeg også komme hit (..)*”. Dette understreker at både de som benyttet seg av guide, og en av de på selvstyrt tur, var på gjenbesøk. Mens av de som både var på gjenbesøk og de som kom til Runde for første gang, viser det seg at de utenlandske er på en lengre Norgesferie med spesifikke preferanser og ønsker om type ferie.

5.1.3. Erfaring med ville dyr og fuglekikking

Informantenes erfaringer med å se ville dyr var ulik, men også et uforstått spørsmål. Her fikk informantene et oppfølgingsspørsmål angående safari, noe konkret som: “*du har ikke vært på safari før, eller noe sånt?*” Da ble svarene noe helt annet, med at flere av informantene hadde

både bodd og vært på safari i Afrika og Sør-Afrika, og ramset opp storvilt. Dette kan tyde på at informantene forstod storviltsafarier som en annen gren av safari enn fuglesafari.

Det var flere av informantene som fortalte tidligere erfaringer og opplevelser med både guide, viltkikking og fuglekikking. To av informantene på guidet tur hadde tidligere hatt gode opplevelser med guide. De mente at en guide ga mer erfaring og interesse i både fuglekikking og andre former for viltturisme, og benyttet seg derfor av guider i andre land.

16: "Ganske mye erfaring antar jeg, vi dro til mange steder, (..) ikke bare er å se elefanter og sjiraffer, men fuglene(..) vi var heldige, fordi vi hadde en guide som kunne mye om fuglene, og det gjorde oss mer interessert i fugler".

Av de som viste seg å være faste fuglekikkere, var det å se fugler de hadde sett fra før hjemme, eller et annet sted også viktig, mens nye ukjente arter var også noe de ønsket å se. Det var to som fortalte de var interessert i dyreliv, og av disse var fuglekikking blitt deres voksende interesse over mange år. Det var en som nevnte 15 år, og at det økte med årene. Den samme hadde med seg på turen et eget teleskop for å se og ta klare bilder av fuglene.

17: "(..) Vi bor også i et veldig fuglerikt område, slik at vi gjør litt fugletitting. Vi er ikke amatører, men vi er heller ikke proffer. Vi er et sted midt imellom, vil jeg si".

Flere av informantene delte erfaringer omkring hvorfor de ønsket å benytte seg av guide når de var ute og reiste. En av informantene på guidet tur, delte en historie om en spesiell gave han hadde gitt til sin far i 85 års dag. Denne gaven viste seg ha en stor betydning og var en av motivasjonene som dro denne informanten på guidede turer, og den lyder slik:

I10: «(..) Min far gikk alltid den samme veien i sanddynene i Holland, og så ga jeg ham en guidet tur (i gave) gjennom sanddynene for dette samme stedet. Da så han mange ting han ikke hadde sett på 20 år som gikk der, fordi han ikke visste navnene på det, eller ikke hadde sett det før, og det er det som er intensjonens fordel med å ha en guidet tur, bare for å åpne øynene og være lykkelig.

5.1.4. Forventninger

Det viste seg å være en stor variasjon mellom informantenes forventninger til fuglekikking, både blant de som skulle på guidet tur og de som var på en selvstyrt tur. Men det var også flere like

sammenhenger før turen. Felles for en stor andel av informantene var forventninger om å se og oppleve fuglelivet på Runde, samt det gå på tur i vakker natur med utsikt til havet. Ulikt fra de på selvstyrt tur, hadde deltakere på guidet tur forventninger om å møte en erfaren guide som kunne hjelpe dem å finne- og lære om fuglene. Informantene uttrykte å ville ha en hyggelig tur.

Informantene på guidet tur delte også flere kommentarer om forventninger fra før Norgesferien hadde startet, som også viste til at de guidede turene hadde blitt booket og planlagt for flere uker siden.

Været på Runde er svært variert kystklima, og en informant fortalte han ikke ville likt å gå rundt på tur i regnvær. Flere deltakere på guidede turer virket generelt mer spent, enn de på selvstyrt tur. Også fordi flere av informantene var på et fuglefjell for alle første gang, og skulle se flere fugler og lære om fugler for første gang. Disse informantene var ute etter en opplevelse, forventet å se noe de ikke hadde sett før, og å gjøre noe de ikke hadde gjort før. Noen håpet også å se babylundefuglene.

Noen hadde høyere forventninger enn andre på å se fuglene, mens andre var mer spent på hvordan den guidede turen kom til å bli, og naturen og landskapet. Flere informanter virket som de også hadde forventninger til seg selv, ettersom et flertall hadde for uker siden booket denne guide turen, der de måtte organisere seg, å møte opp på rett sted til rett tid hadde de fulgt deres plan, og møtt opp til en guidet tur. Flere informanter nevnte også at de til vanlig dro på selvstyrt tur, men at målet med turene i natur til vanlig ikke var for å oppsøke dyr, men aller helst å velge ruter som ikke mange mennesker gikk.

Jeg fikk ikke vite om den ene (utenlandske) informant som for første gang var i Norge og Runde hadde sett lundefugl før, men han nevnte før den guidede turen: *“utfluktstur for å se dyr, det er nytt”*, og at han aldri egentlig gjorde *“turist greier”*. Men ettersom han også håpet på å se fuglene og lundefuglene, er det nærliggende å tro at motivasjonen besto av flere inntrykk fordi det var så nytt. Fra mine observasjoner fra de som kom for guidet tur, var allerede informantene nesten sikre og trygge på sannsynligheten for å få se lundefugl. De nederlandske informantene som hadde bestilt via et reisebyrå, hadde på et tidspunkt blitt informert om hvilke fuglearter, og omtrent hvor mange det var der. En observasjon var også andre turist-besøkende komme innom informasjonscenter for å spørre om instruksjoner på hvor man kunne finne fuglene, og fikk en

bekreftelse der før de gikk opp til fuglefjellet. Disse eksemplene understreker både variasjonene mellom informantene, og at deres motiv og intensjoner for fuglekikking og en guidet tur kunne være helt annerledes.

Noen var opptatt av å få se fuglene, noen var ute etter en hyggelig tur i natur, noen var nysgjerrig på å lære om fuglene og hvordan en ikke forstyrrer dyreliv. En informant kommenterte at han ikke hadde blitt lei seg eller skuffet og krevet pengene tilbake dersom han for eksempel ikke hadde sett noen fugler. Det viktigste var å lære og bli underholdt av guiden, for å ellers kose seg og slappe av i ferien. Det som var sikkert, var at flere hadde fått med seg at Runde er Norges tredje største fuglefjell. Dette kom til uttrykk gjennom kommentarer som *“jeg fikk høre det skulle være mange fugler her”*, noe som også kan ha gitt forventninger, kanskje også for høye i noen tilfeller. Disse hadde sett nyheter om Runde eller en dokumentarer om et fuglefjell på TV. Den guidede turen heter “lundesafari”.

Informantene som var på selvstyrt tur å kunne gå i sitt eget tempo og nyte omgivelsene og tilbringe tid ute. En av informantene forventet å bli sliten av å løpe opp fjellet, og det var Storjo fuglen han håpet på å se. Det å kunne slappe av og nyte fuglelivet var svært viktig, mens selve familiegjenforeningen viste å gi størst verdi. Han uttrykte at kjernefamilien bodde langt fra hverandre, så den lille tiden, de få dagene i året de kunne samles ble nøye planlagt, og prioritert. Det var få som visste eller kunne noe om øya fra før, bortsett fra de norske som kommenterte de visste litt, samt de som var på gjenbesøk. Noen hadde funnet informasjon om fuglefjellet, og funnet ut at det var et fugle- og naturvernområde og tall på antall fugler. Paret på selvstyrt tur nevnte de hadde kjøpt en bok om fuglene. Dette ble tydelig gjennom kommentarer som: *“(..) jeg leste meg ikke så mye opp om Runde, så jeg hadde ikke så store forventninger (..)”*. Derimot var det flere av informantene på guidet tur som kjente til flere navn på fugleartene, og selv om det engelske navnet var noe usikkert, kunne det avklares. To av informantene hadde håpet på å få se noen sjeldne arter, og kommenterte dersom de var i tvil hvilken fugl de så på, ville de forsøke å finne ut navnet, som antydte å være en slags tippelek mellom dem to. Informanten med mest kjennskap til Runde kunne knytte utseende på en fugl til bestemte steder på øya, mens navnet på fuglearten var blankt der og da. Denne informanten nevnte også at en skatt fra et tysk skip var med på å gjøre øya populær for turister. Fra egne observasjoner på guidet tur, lærte vi at rundeskatten var et forlist nederlandsk skip. Noen få av de nederlandske informantene virket å

kunne noe om dette fra før, og med litt mer forklaringer fra guiden knyttet til en historisk tidsepoke, var dette noe flere av nederlendere kjente til.

5.1.5. Forventninger og opplevelser i møte med fuglene

Det viste seg at de fleste av informantene gledet seg til å møte fuglene, for noen aller mest lundefugl, mens også for noen å se andre, som havørn, storjo, havsule og alke og flere. Fra mine observasjonsnotater hadde jeg notert ned ulike ord og uttrykk informantene sa og under en av turene ved lundeura. Flere synes lundefuglen var søt, noen syntes lundefuglen så litt trist ut, og andre synes den så rolig/avslappet der satt på steinen sin. Flere av informantene nevnte den var mindre i størrelse enn de trodde den skulle være, også lydene de lagde var lavere enn forventet. En observasjon var at på lundeura, var det ellers helt stille selv om det var masse folk. Lyden vi hørte var knipsende kameralyder og vinden, og bittelitt snakk. Noen spurte guiden om fargene på lundefugl, å da hadde guiden en fortelling, som han forsøkte å samle gruppa ekstra tett så alle fikk med seg “sminkefortellingen”. En annen observasjon var faktisk at guiden aldri var den som pekte på en fugl å sa “Se, se der!” til deltakerne. Jeg antyder han holdt igjen, for å la andre finne fuglene først. Det var flere av informantene som synes lundefuglen virket litt klumsete i det den skulle lande, og at det var fascinerende å se dem fly rundt oss som normalt. Informantene som var på guidet tur, var enige om at det å se lundefugl så nærme var høydepunktet på turen. En av informantene beskrev fuglen som nesten magisk med dens sterke farger og sirkeldansen de kunne observere rett foran øynene sine. Fargen på fuglen var også mye sterkere enn informantene trodde med deres oransje nebb. Man kunne ved Lundeura høre vinden, og fotografenes kameraer ta bilder. Vi så på havsulene fra oversiden og ned, de var ganske langt unna, men de kunne man høre støyen fra.

Det viser seg at informantene som benyttet seg av guide fikk en bedre forståelse av fuglene, ikke bare fakta, men lundefuglens og andre fuglers plass i økosystemet. Flere av informantene delte hva de hadde lært på guidet tur, som var: “et lundefuglepar har en sjanse årlig til å legge et egg. Overlevelsen avhenger av at resten av økosystemet og tilgangen på mat er på plass til rett sted og tid hvert år, i alle år frem i tid”.

5.1.6. Samsvar mellom forventninger og faktiske opplevelser

Hvor vidt det var samsvar mellom forventningene og faktiske opplevelser blant informantene varierte individuelt. Fra mine observasjoner var det tydeligere å spore informantene som dro på de guidede turene enn de på selvstyrt tur. I de neste avsnittene vil det presenteres og kommenteres i A. tilfeller forventningene ble møtt, B. tilfeller hvor forventningene ble overgått og C. tilfeller hvor forventningene ikke ble møtt eller samsvarte med forventningene.

A. Forventningene ble møtt

Informantene følte seg ivaretatt på guidet tur, og at de fikk svar på flere av spørsmålene sine. Noen fikk oppleve og se fuglene for første gang, noen fikk oppleve andre fugler de håpet også på å se. Av de som hadde vært på Runde før, uttrykte verdi i å gjenoppleve hva de hadde sett sist av fugler. Flere av informantene på guidet tur følte at med tilleggsinformasjonen guiden gav fikk de en dypere opplevelse av å observere fuglene. De opplevde det fint å komme tett innpå fuglene, uten å føle seg til bry. Fra mine observasjoner hvor flest lundefugl befinner seg, har det en tendens til å samle seg flere mennesker, og en informant sa: *“(..) det var super overfylt av mennesker (..) mens på toppen av fjellet var det helt tomt og fredelig (..)”*.

Informantene på guidet tur så en dokumentarfilm i begynnelsen av den guidede turen. De fleste kommenterte denne filmen som oppklarende og gjorde dem mer nysgjerrig, da de fikk lære om lundefuglens plass i økosystemet, og hvor sårbar fuglene faktisk er. Ifølge informantene ble deres øyne i større grad åpne av å lære om lundefuglens sannsynligheter for overlevelse. En av informantene fortalte noe som

I10: “(..) vi ville ha en guide bare for å se gjennom øynene til guiden for å vite hva vi har å se etter. Og vi visste at vi ventet lundefugl og andre fugler som alker- razorbills og sånn. Jeg tror det han gjorde (hva guiden gjorde) var å snakke med filmen som åpner opp øyne for den veldig delikate posisjonen fuglene er i. Vi visste aldri at lundefuglene var avhengige av et så utrolig sammentreff av ting som at silda må være her, (..) på et bestemt tidspunkt, og ellers vil de unge lundefuglene ikke overleve, så det er noe vi ikke visste. Og det gjør deg oppmerksom på hvor dyrebare/sårbar denne jordkloden er, og jeg tror alle bør være klar over det.

B. Forventningene ble overgått (bekreftelse)

Flere informanter beskrev at deres standarder ble oppfylt og møtte de forventningene de hadde før fuglekikkingen. En av informantene som var bekymret for dårlig vær på guidet tur, fikk opphold under hele turen. Av de informantene som kom for å se lundefuglen ble forventningene bekreftet på ulik vis. Fra mine observasjoner ble spørsmål angående forstyrrelse av fugleliv tidlig spurt. Guiden ville vente med å svare direkte, fordi gruppen burde oppleve fuglene først så diskutere etterpå. De forventningene som viste seg å overgå aller mest var de man ikke hadde sett komme og flere på like, men også ulik måte delte om sin opplevelse:

I8-GT: “Jeg forventet ikke at vi ville komme så nær fuglene, for normalt føler jeg personlig, at du ikke skal forstyrre (..). I det faktum du vet (..) så nært som de flyr rundt oss (..) ser selv, reirene nesten på nært hold var veldig spesielt å se (..) fuglene var så vant til å ha folk på fjellet, (..) kanskje de føler seg ganske komfortable(..)”

I7-GT: “(..) (Lundefuglene) i sitt eget habitat, uvitende om mennesker, de bare bor i sitt eget rom, og vi eksisterer ikke (..)”.

Informantene opplevde at forventningene til guiden ble møtt: “svært kunnskapsrik”. Som også bekreftet turens oppbygging. Det var flere av informantene på guidet tur som nevnte de hadde glemt kikkerten sin hjemme, og trodde i begynnelsen av turen at man kom til å trenge det, ettersom man kom til å se “en liten flekk i det fjerne”. En av informantene beskrev en opplevelse “(..) Du hadde den følelsen av at du nesten kunne interagere (snakke) med fuglene, og virkelig se på oppførselen deres (..) erfaring setter følelse av forbauselse (..)”.

C. Forventningene ble ikke møtt

Det var få av informantene på guidet tur som ga tegn til misnøye eller at opplevelsen ikke hadde blitt innfridd. Et fåtall mente turen var tøffere enn forventet. En påpekte at turen ble for tung for partneren sin, men det er usikkert om det var turen i seg selv eller at alt av informasjonen var på engelsk. Sannsynligvis mente hun at turen var fysisk tung, ettersom hun også sa at kroppen ville gjøre vondt dagen etter. De fleste av informantene hadde forventet en lengere og mer krevende tur, noe som er interessant fordi noen gjerne kunne tenkt seg å gå lengere. Fire av informantene nevnte de gjerne skulle startet selve turen til fuglefjellet tidligere på dagen. Av disse varierte det mellom alt fra bare det å komme seg til lundefuglene, lære mer om en annen fugleart, eller gå en

enda lengere tur. For eksempel var det flere som kunne tenkt seg til et fyr som guiden fortalte sine deltakere om.

Temaer om bærekraft, og fuglearter som har forsvunnet fra Runde var det flere av informantene på guidet tur som kunne tenkt seg litt mer informasjon om. Flere av informantene på guidet tur uttrykte skuffelse over antallet fuglearter de fikk se. For eksempel forventet flere at de kom til å se flere fugler og forskjellige fuglearter. En informant sa: *“(..) antallet som guiden snakket om hørtes mer ut enn det jeg så (..)”*

Denne informanten listet opp fem fugler hun hadde sett; storjo, alke, havsule, havørn og lunde. Dette var flertallet av andelen av de på guidet tur enig i. Ettersom det heter “fuglefjellet” og er Norges tredje største. En annen informant påpekte man måtte være heldig, og at tiden på en guidet tur kanskje var litt knapp, fordi det er ville dyr man ser på og man er ikke i en dyrehage. I tillegg følte denne informanten at “alle andre” kom for å se lundefuglen, som kan vise at andre fuglearter var ønsket å se, men det ikke ble noe av.

I4: “(..) det var jo på en måte litt sånn trist å se da. Jeg hadde bare sett for meg at det skulle være veldig mye mer (..)”.

Av de på selvstyrt tur der forventningene ikke samsvarte, ble svært tydelig at deres mål for turen handlet ikke om å dra på fuglekikking. Der ble faktisk mer turen og stiens lumskheter kommentert. For eksempel at man måtte passe seg for å ikke skli i gjørmen og bli våt på beina. Informanten som hadde mest kjennskap til Runde var den eneste som ikke hadde sett noen lundefugler på tur denne dagen, og lurte på om sesongen var over og sa: *“(..) litt dumt (..) lundefuglen er litt kanskje vanskeligere å finne da (..)”*. De på selvstyrt tur ble intervjuet på dagtid da lundefuglene er på jakt og ikke kommer hjem igjen før ut på kvelden - informasjon de på guidet tur fikk med seg i begynnelsen.

5.1.7. Gruppens størrelse, og andre deltakere

Analyse av dataene viste at flere av informantene delte erfaringer og meninger omkring gruppens størrelse. Størrelsen varierte mellom tre og ti mennesker inkludert guiden. Intervjuer og observasjoner viser at sett med deltakernes forventninger og den totale opplevelsen, var det en

betydelig påvirkning og forskjell på tilfredsheten til informanter som på tur var i mindre grupper (fem mennesker eller mindre), og informanter som var i grupper med flere.

Informanter i en gruppe med totalt åtte mennesker nevnte at turen totalt sett gikk tregere som gruppe, noe som også resulterte følelsen av å stå mye i ro og vente på andre guide deltakere. En informant fortalte at i starten der man først begynte å se fugler på avstand, var de andre deltakerne ivrige på å ta bilder av den ene første fuglen, mens da man kom lenger innover var det veldig mange flere fugler å se på en gang, som mer spennende og nærmere enn den ene fuglen som satt i ro på avstand. Et notat jeg skrev som observasjon, var at guiden måtte løpe frem og tilbake på et tidspunkt for å hanke inn de som gikk helt fremst. En av informantene kommenterte gruppedynamikken og eventuelle språkbarrierer og ulike interesser for guide turen:

I4: "(..) det hadde jo kanskje vært veldig mye triveligere hvis (..) hele gruppen hadde gått sammen(..)".

Et element som påvirket opplevelsen til informanter i større grupper, var da de følte at andre deltakere ikke helt hang med. En informant fortalte: *"(..) de gikk litt for seg selv også, og kunne kanskje ikke så godt engelsk"*. Dette viser at språkforståelse var viktig for informantene, og at opplevelsen påvirkes. Både for de som kanskje ikke forstår, og de som opplever at noen ikke forstår. En interessant observasjon var blant informantene i en større gruppe, hvor noen deltakere var mer utadvendte og tok mer initiativ til å snakke og stille spørsmål til guiden.

Gruppens størrelse ble også et tema hos de mindre gruppene. Det virket som informantene ble positivt overrasket, da to møtte opp, og skulle på tur med meg og guiden. En av informantene påpekte at det var lett å bli hengene etter i en større gruppe, og at det kunne gjøre det vanskelig å følge med på alt guiden fortalte. Flere i de mindre gruppene mente turen ikke føltes som en vanlig guidet tur. Færre deltakere antakeligvis gjorde den totale opplevelsen enda bedre, og kanskje mer personlig enn en guidet tur med flere deltakere med et mindre selskap:

I8: "(..) fordi vi var de eneste der, føltes det som en samtale (..) jeg var engasjert hele tiden, kanskje engasjert for mye fordi jeg liker å snakke (..)".

I7: "(..) Det var et pluss poeng bare med oss (..). Guiden var også interessert i oss, han spurte om meg, og min kone, (..) var interessert i hvordan vi er, så det liker jeg (..)".

Det var en av guide turene som besto av fire voksne og et barn. Det var noe med denne turen som gjorde denne opplevelsen ekstra spesiell.

"(..)jeg likte selskapet (..) spesielt den lille gutten som var pratsom og åpen, (..) veldig engasjert (..) Han snakket med min kone som om han hadde kjent henne for alltid, det var bare superhyggelig! (..) Det er kanskje ikke typisk at en 12-åring oppfører seg slik, (..) det var ganske forfriskende og jeg likte det veldig godt".

Gutten som ble med på en guidet tur, gjorde turen ekstra spesiell og minneverdig. Jeg følte guiden kanskje ble litt bekymret for hvor mye samtaler foregikk mellom dem, dette kunne jo ha hatt en negativ effekt også, og bygde opp en egen spenning, på hvilke temaer som ble diskutert. Det hadde tidligere vært en annen gruppe tur med to utenlandske barn som kjedet seg av å ikke forstå. Men denne gutten, strålte og engasjerte seg i de fremmede menneskene, fra første stund, skapte mer samtale og trygghet omkring hverandre. Det var ikke taus/stille stemning før dette, men hva denne gutten fikk til, var å dra i gang flere samtaler, nysgjerrighet, latter og generelt bra turstemning. Fra stupet oppe med Kaldekloven, kunne man i teleskopet se så nærme som det var mulig. Her var Alken, plutselig 20 cm foran meg. Som virkelig ga meg også en følelse av å observere fuglene.

5.1.8. Estetikk i opplevelselslandskapet

Det viste seg at flere av informantene ga uttrykk for sine følelser i det de skulle forklare og beskrive opplevelser av landskapet og omgivelsene. Noen uttrykket glede, sorg, og takknemlighet for jordklodens skjønne natur. Noen nevnte kontrastene de så i farger. Grønt gress, grå fjell og bratte stup, nedover stupet var det også grønt helt til det møtte krystallblått hav. Fuglene var også i kontrast med naturen. Værforholdene, var noe som flere av informantene kommenterte. En informant sa: *"(..) høydepunktet vil jeg si var veien bort til fuglene med så sterke vindkast (..)".* som videre ble beskrevet som en spenningsfaktor.

Estetikk kunne også kobles mot det å lære, og også underholdning og spenning hos flere av informantene. En av informantene ble fasinert over noe hun ikke visste fra før om lundefuglens oppførsel, og sa: *“(..) det at de fløy i disse sirklene i vinden, (..) guiden sa at det var et slags sosialt samvær eller noe (..)”*. Noen typiske trekk som informantene nevnte, var sola som fortsatt gjorde alt så lyst selv om det var sent på kvelden, mellom kl 20:00, og 21:30. Fra mine observasjoner, på en av turene ble det plutselig masse tåke da vi kom opp. Men det som gjorde det så unikt var sola som ved tider trengte seg gjennom skyene, og med sterk vind som gjorde det nesten litt nifst å se fuglene fly.

En observasjon var at på den dagen med kanskje mest vind, var det flere lundefugler å se. Som en spesiell sirkel dans.

En informant sa: *“(..) den utrolige mengden fugler, i det enorme (..)”*. Noen av informantene beskrev sin opplevelse med sterke ord, som også kunne forklares. For eksempel norske fjell observert i omgivelsene. De kunne ikke sammenlignes med hjemlandet.

I8: “(..) så snart du kan se over klippesiden at utsikten var super fantastisk, spesielt i kombinasjon med alle fuglene som flyr og du vet de hekker og jakter på mat (..) omgivelsene i Norge er så overveldende, det er så stort. Det er en så sterk kontrast til det flate landet vi kommer fra, så jeg tror vi bare generelt er veldig imponert. Hvert fjell vi klatrer eller hver fjord vi ser, det er akkurat som "wow"”.

Noen av de utenlandske informantene nevnte hele deres Norgesferie gjorde en betydelig påvirkning som ville gjøre dem utvilt når de kom hjem.

5.2. Mental mapping resultater

Informantene fikk i oppgave før siste del av dybdeintervjuet å bruke tildelte fargeblyanter, og bruke deres egen fantasi til å forsøke å gjøre tre oppgaver som gikk på å tegne opplevelsen sin. Disse var (1) hva er det første du tenker etter å ha opplevd denne turen, (2) enkelt tegn et kart av omgivelsene, og (3) forsøk og plasser dine forflytninger. I dette kapittelet vil først en beskrivelse av ulike detaljer som ble oppdaget i informantenes tegninger, presenteres med ulike eksempler fra tegningene og opplevelsene.

5.2.1. Detaljer av fugler og ulike objekter som en del av opplevelsen

Det første som kom frem fra flere etter turen, var fuglene de hadde sett, og en indikasjon i kartet på hvor de hadde sett de forskjellige fugleartene. På guidet tur hadde de også lært navnene. Det viser seg at av de informantene som var usikre på det engelske navnet på fuglene skrev arten som stikkord på deres eget språk utenfor rammen av tegningen. Flere var kreative med å tegne øya, og tegnet inn turstien, og deres stoppesteder på en liknende måte. Flere tegnet og skrev utenfor bilderammen. Flere tegnet også inn været. For eksempel var det en som tegnet en gul sol, som kan forklare pent vær og at turen kan ha vært tidligere på dagen. Noen andre noterte "tåke" som kan indikere at været ikke var fullt så bra værforhold. Flere lagde stiplede linjer og brukte piler og kryss for å forklare forflytningene sine med stikkord. Det var også svært like trekk mellom informantene på guidet tur, og informantene på selvstyrt tur, faktisk så lik at det kunne vært umulig å se hvem som benyttet seg av guide, og dro på selvstyrt tur.

I sentrum av tegningen i figur 6, ser man storjoen. Det var flere av informantene som også tegnet

Figur 6 Informant 14 selvstyrt tur. y-fasong

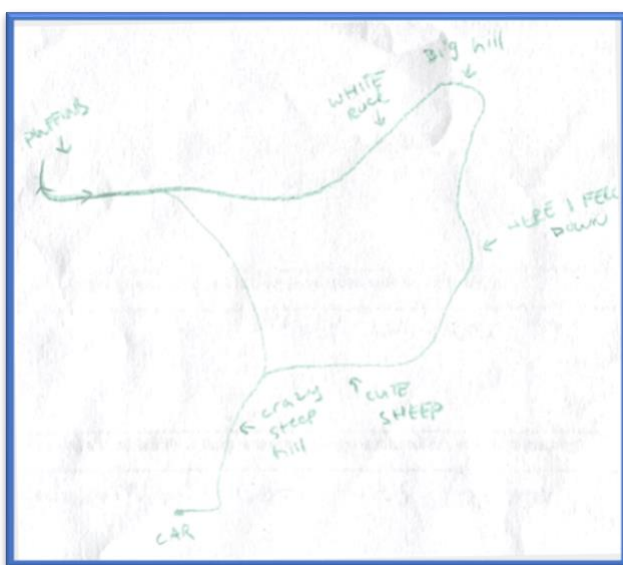
storjoen omtrent samme sted. Man kan også se piler som peker på ulike stoppesteder, og utsiktspunkt. For eksempel ved rundebranden kunne denne informant se havørn.

Flere tegnet elementer som de ulike fuglene, sauer, miljøsenderet, steiner og et to demninger på fjellet. En annen av informantene tegnet inn stikkordene film, mat og informasjon på miljøsenderet, og tegnet flere av fuglene, blant annet alken, og en

havsule stupe, noe som et mindre antall av informantene fortalte om at de opplevde.

5.2.2. Tursti og bruk av farger

Flere fargela med flere farger, men det var også noen som brukte kun en farge, og heller brukte flere stikkord, som helhetlig viste til mange av de samme elementene. Flertallet av informantene tegnet turstien, som kan ligne bokstaven “Y”, bare den er litt svingete. Dette kunne forklare lengden på turen. Samtidig var det flere av informantene som skisserte mer en komplett runde enn y-fasongen, som kunne indikere at turen var lengere (se figur 7). Dette gjaldt både de på guidet, og selvstyrt tur.

Figur 7 Informant 9 En lengere guidet tur.

I den samme figur 7 over kan man se at informanten ikke tok i bruk mer enn en farge, og skrev i stikkord ulike detaljer som forklarer situasjonene. For eksempel står det hvite steine, stor bakke, sykt bratt bakke, lundefugl, her falt jeg, og søte sauer som hun opplevde under turen.

På guidet tur, ville det variere dersom gruppen skulle gå en lengere og en kortere tur. Tiden brukt på å gå oppover, i tillegg til ønsker og interesse om å se mer, var avgjørende. Det var også hvor sent på kvelden det hadde blitt og værforholdene. De som hadde gått en lengre runde, eller hadde hørt om fyrtårnet på Runde var det også flere som tegnet.

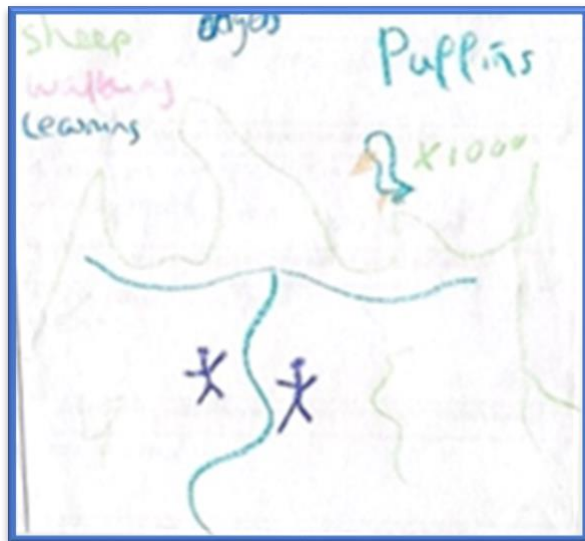
En informant (figur 8) forsøkte å bruke geografiske høydemeter for å indikere hvor bratt visse steder på øya var, og ville gjøre tegningen riktig, og brukte farger på å illustrere ulike stier. I intervjuet etterpå der jeg spurte “Var det noe med tegningen du følte du ikke rakk, eller synes var vanskelig å beskrive i tegning?”.

Da oppdaget han at fuglene var helt glemt, og syntes det var litt komisk. Det som var interessant med dette funnet var at første intervju før opplevelsen, snakket informanten om sin interesse og lidenskap av å seile. Det var lenge siden han hadde seilet, og på et av utsiktspunktene så kunne vi alle se en seilbåt ute på havet. Dette kan indikere at oppgaven av å tege et kart av opplevelsen kunne tolkes ulikt. I tillegg til dette, kunne fokuset på å tegne kartet muligens distraheret andre detaljer. For eksempel opplevelsen av fuglene. Samtidig kan tegning av seilbåten i figur 8 mulig tenke tilbake på minner fra det å seile.

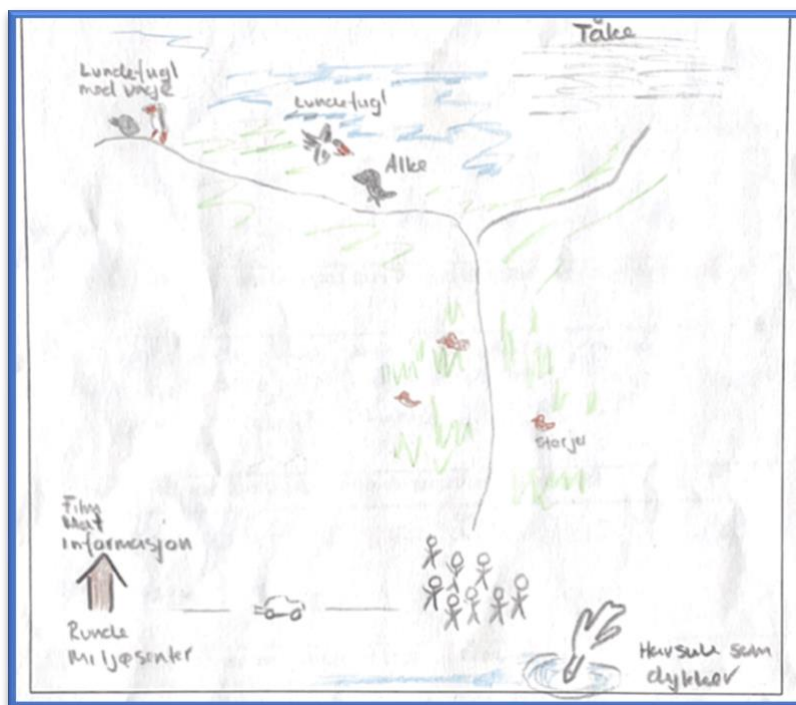
Figur 8 Informant 4, guidet tur, seilbåt, måleståkk høyde, fyr.

5.2.3. Mennesker som en del av opplevelsen

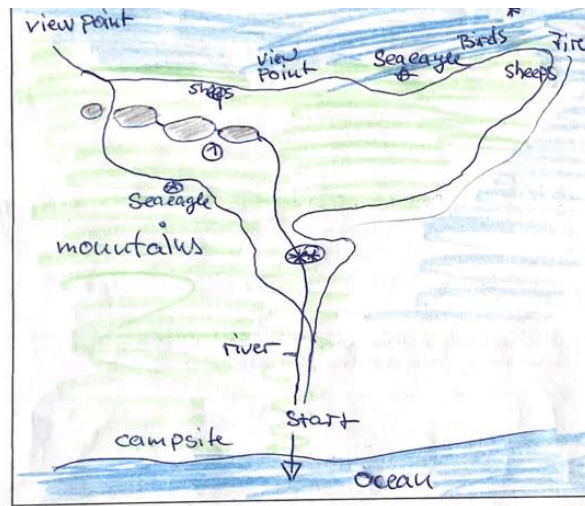

Figur 9 Informant 1 Guidet tur; sau, tur, å lære, ørn, lundefugl og to mennesker.

Det var to informanter som tegnet strektegninger av mennesker. Den ene var bare to, mens den andre en gruppe av mennesker (figur 9). Dette er et funn i seg selv, at flertallet beskrev med grønne naturfarger, fugler, sauer, og stien, men manglet mennesker i opplevelsen deres: “(..) *det er noe vi gjør sammen* (..)” sa informanten som tegnet to strek-mennesker fordi hun var på guidet tur med kjæresten. Dette synes jeg var det desidert viktigste og spennende funnene i mental mappingen. Tidligere hadde flere tegnet en storjo i sentrum av tegningen, mens i figur 10, viste det seg at denne informanten hadde sett tre storjoer på guidet tur.

Figur 10 Informant 5 Guidet tur. 8 mennesker, og flere elementer.

* Basstölpel
 ** Waterfall

Figur 11 Informantene 12 og 13 sin felles mental mapping.

Figur 11 var tegnet av to informanter som inkluderte en elv, som andre ikke hadde sett. De hadde også fargelagt brune steintrapper (ser grå ut her). Årsaken kan være at rundt disse trappene var det en del gjørme som gjorde steinene brune etter observasjon, samt noe begge nevnte i intervjuet. Andre elementer i tegningen var skrevet på Tysk: “basstölpel” er suler på norsk, “sea eagle birds”, elv, havet og ulike utsiktspunkter og fyrtårnet.

5.3. Oppsummering av funn

Hovedmotivasjonen for å besøke Runde var for de fleste informantene i denne undersøkelsen å oppleve genuin og urørt natur i Norge. For mange var fuglekikkingen en viktig del og en mer eller mindre særskilt interesse, men flere nevnte de til vanlig ikke drev med fuglekikking. Forventningene til informantene varierte, men mange var samsvarende mellom de som skulle på guidet tur og de som skulle på selvstyrt tur. De som valgte en guidet tur forventet å møte en erfaren guide som kunne formidle spesifikk informasjon om fuglelivet og øya generelt for å lære noe nytt. De på selvstyrt tur forventet å gå tur i sitt eget tempo og “bare” ha en fin naturopplevelse.

Det var stor variasjon blant informantene når det gjaldt tidligere opplevelse av guidede turer og fuglekikking, så dette var noe som påvirket deres forventninger. Det virket som om et flertall av

informantene tidligere hadde vært med på fuglekikking i andre land. Dette var vanskelig å få helt bekreftet eller avkreftet.

Størrelsen på gruppen på guidede turer påvirket opplevelsen til den enkelte. For noen gjorde mindre grupper den totale opplevelsen bedre, og kanskje mer personlig enn en guidet tur med flere deltakere.

Flere av informantene uttrykte sterke følelser over opplevelsen på øya. Den skjønne naturen, fargekontrastene, det skiftende været, og hvordan fuglene passet inn i alt dette. Lundefuglens oppførsel kunne observeres på nært hold. Sterk vind som gjorde det nesten litt nifst å se fuglene fly. Flere av informantene på guidet tur gav uttrykk for at tilleggsinformasjonen guiden ga gjorde observasjonen av fuglene til en dypere og sterkere opplevelse. De opplevde det fint å komme tett innpå fuglene, uten å føle at de var til bry.

Et fåtall mente turen var fysisk tøffere enn forventet, mens andre forventet en lengere og mer krevende tur. Flere av informantene nevnte at de gjerne skulle startet den guidede turen til fuglefjellet tidligere på dagen. Noen av informantene på guidet tur uttrykte skuffelse over antallet fuglearter de fikk se. Av de på selvstyrt tur der forventningene ikke ble møtt, ble det svært tydelig at deres mål for turen handlet ikke om å dra på fuglekikking, men gå på tur. Der ble faktisk mer turen og stiens lumskheter kommentert.

Det viste seg å være umulig å skille mellom tegningene til de som var på guidet tur og de som var på selvstyrt tur. Både farger, detaljer og stikkord brukt var generelt svært likt blant andelen av informanter som gjennomførte mental mapping. Dersom jeg for eksempel ikke hadde notert ned på arkene hvilken tegning tilhørte hvilken informant, hadde jeg ikke klart å se hvem som benyttet seg av guide. Det kan være andre faktorer som påvirket kvaliteten av mental mappingen som jeg vil komme tilbake til litt senere i diskusjonen. Den egentlige forskjellen man først kunne oppdage var hvor lang tur informantene hadde gått. Dette kan være basert på hvor mye innsats og tid de enkelte la i sin tegning. Det var noen som kun brukte en farge, mens andre la inn flere farger og detaljer av ulike elementer. Noen tegnet spesifikke fugler, for eksempel storjoen omtrent i sentrum av tegningen, hvor lundefuglene var, og storjoen på øya befant seg. Flertallet av informantene tegnet fugler, og stiplede linjer med kryss hvor de stoppet under turen. Det kan være noen tenkte mer over å tegne et faktisk kart, enn å tegne deres opplevelse. For eksempel tegnet en informant en seilbåt på havet, men fant ut i etter intervjuet at han ikke hadde tegnet noen fugler, i tillegg to informanter som var de eneste som tegnet strektegnede mennesker.

6. Diskusjon

Denne case-studien undersøker i hvilken grad besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking innfris. Her vil jeg diskutere funnene.

6.1. Motivasjoner

Ifølge de fleste av informantene var motivasjonen for besøket på Runde å oppleve fugler og natur. Det er litt vanskelig å klart definere hvilken av disse motivasjonene var viktigst fordi dersom det ikke var natur, hadde det heller ikke vært fugleliv der. Man kan altså ikke skille de fra hverandre på en betydningsfull måte. Dette er også kommentert på i en tidligere studie gjort av Dybsand et al. (2021) fra Hornøya, en annen fugledestinasjonen i Norge.

Turister kan ha blitt motivert til å besøke Runde gjennom måten fuglefjellet markedsføres på som beskrevet i (Hui et al., 2007). Man kan finne mye informasjon om og bilder av Runde ved å søke opp destinasjonen digitalt. For eksempel dersom man søker opp “#runde” på Instagram (2023) vil man finne 71,8 tusen innlegg av fugleøya. Det viste seg at det var flere av de utenlandske informantene som hadde blitt anbefalt Runde via reisebyrået de brukte. I Hui et al. (2007) blir vektlegging av service og nøyaktig forståelse av kundeoppfatninger og kundebehov det viktigste steget i å bevare omdømmet til en destinasjon. Dette er også viktig for et reiseselskap som ønsker fornøyde kunder. Da kan reiseselskapet anbefale Runde, og gi kundene riktig informasjon som gjør at forventningene er i tråd med forventet opplevelse. Turister kan også høre om Runde via “word of mouth” fra bekjente som tidligere har besøkt Runde (Dybsand et al., 2021).

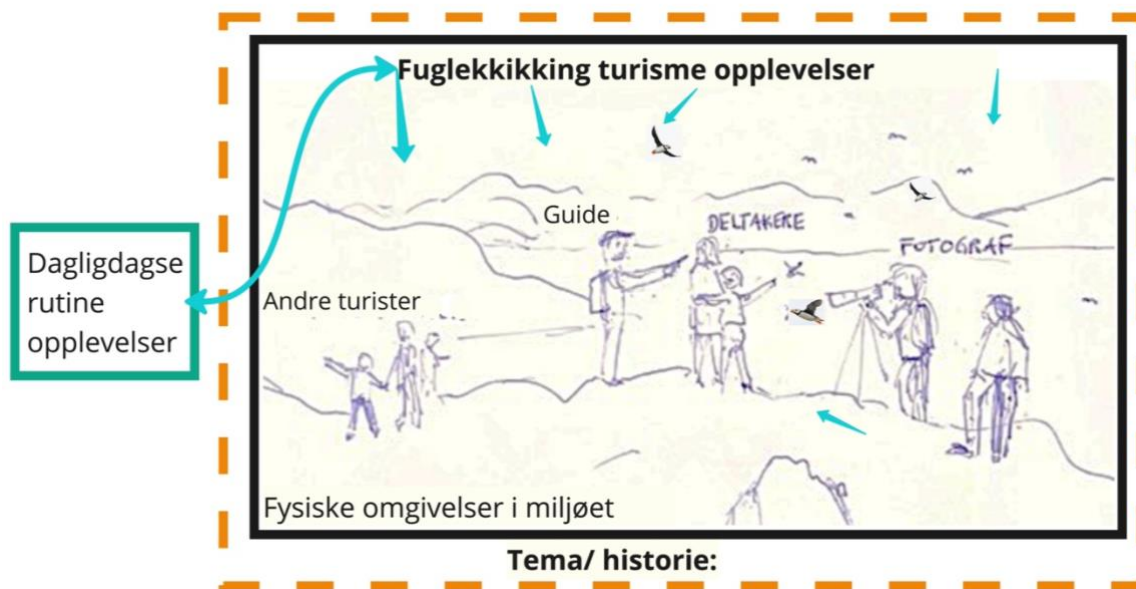
“Siste sjanse”, og “siste minutt” turisme kan vekke interesse og bevissthet om bevaring av biologisk mangfold. Det kan spille en viktig rolle for naturverdier, som i den grad skal hindre at opplevelsen blir den aller siste (Cong et al., 2014; Hehir et al., 2022). Dette gjelder spesielt for å øke beskyttelsen av natur, naturområder og urørt natur. Flere av informantene som var på guidet tur hadde allerede bevisste holdninger til bærekraft, ønsket ikke å forstyrre dyreliv, men lære mer og komme tettere på naturen, som (Ballantyne et al., 2018; Ballantyne et al., 2011) bekreftet kunne gi sterkere følelser og tilknytning til natur. Motivet er å øke interesse og bevissthet omkring natur og bevaring av biologisk mangfold. Derfor er holdninger til bærekraft viktig. Dette kan vurderes som en måte å formidle kunnskap på som både vekker nysgjerrighet, usikkerhet og bekymring.

Det er et økende behov for å oppleve fred og ro, i kombinasjon med opplevelser som ikke er iscenesatte. Fordi vi stadig blir mer klar over hvilke tilgjengelige aktiviteter og reiselivstilbud som eksisterer rundt omkring så vil det også settes høyere krav og forventninger til at reiselivsbedrifter skal levere høy kvalitet. Som Stokke et al. (2021) forklarte fra sine funnopplevde besøkende turister ikke å bli godt nok kjent med lokalkulturen der de reiste. Det var tydelig i resultatene fra denne studien at informantene hadde litt kunnskap om fugler, men ellers ingenting om Runde før de kom. De som dro på guidet tur fikk lære en del nytt om lokalhistorien til Runde, og høre noen historier derifra. Dette var altså ikke en forventning de hadde, men noe som forbedret og ga dybde til opplevelsen. For eksempel at de lærte om tilfeldighetene i en dykkerhistorie om Rundeskatten, og en dokumentarfilm de aller først så om fuglenes plass i økosamfunnet. For å adressere dette kan en guidet fuglekikkingsopplevelse også inkludere informasjon om natur og kulturhistorie. Det kan også serveres tradisjonsrik lokal mat som inkluderer historiefortellinger om stedet som underholdning.

6.2. Opplevelseslandskapet og dens påvirkninger

For å beskrive opplevelseslandskapet, tok jeg utgangspunkt i en figur etter (Mossberg, 2007a, 2007b) og tilpasset den til de besøkendes opplevelse på Runde som er en opplevelse som er utenfor deres hverdagslige rutiner. Tema i dette opplevelseslandskapet består av omtrent de samme elementer etter Mossberg (2007b). Historien her er turismeopplevelser med fuglekikking. Hovedforskjellen er at landskapets produkt/suvenirer er fuglene og naturen. Det ekstraordinære med opplevelseslandskapet er elementet mellom de fysiske omgivelsene, og besøkende som er på fuglekikking, som ifølge Kamfjord (2015) forklarte det kunne befinne seg i. I Kamfjord (2015) blir det å være i opplevelsen betegnet som landskapet en befinner seg i, uten noen form for krav til å foreta seg noe spesielt. Der sansestimulerende faktorer som lukt og lyd skaper atmosfæren og velvære i rommet, kan det samme foregå i et naturområde, bygd, og kultur. Dette bekrefter at opplevelseslandskapet kunne ha vært hvor eller hva som helst. Utfordringen med disse er at i natur kan man ikke fysisk gjøre noe med lys og lyd for å skape atmosfære. Men man kan fremme økt fokus mot tilrettelegging og konservering av natur, gjennom både veiledning og formidling for å skape gode naturbaserte opplevelser i opplevelseslandskapet (Fossgard & Fredman, 2019). Da kan også menneske og dyr relasjonen bli sterkere, som igjen styrker naturverdi, og viktigheten

av å bevare begge deler (Dou & Day, 2020). Det er viktig selv om det skal handle om opplevelseslandskapet så er dette fokuset på guide deltakere, og den enkelte deltaker.

Figur 12 Opplevelseslandskapet etter Mossberg, 2007 Selvtilpasset

Her er en beskrivelse av elementer innenfor rammen av opplevelsen (figur 12). Jmfør Figur 3 for den uten tegning Punktene under er forklaring av elementene det fysiske miljøet.

1. “Guide” er fra et organisert program som tar med besøkende turister på fuglekikking. Guiden er ikke personell for å bistå “andre turister” og “fotografer” med mindre det er behov for det.
 - a. “Deltakere” er kundene til guiden (flertall) dersom “deltaker” (entall).
2. Andre turister- og fotografer er besøkende i samme rom. Lokal turgåere kunne også vært en egen gren, men vil i denne forstand betegnes under andre turister (forenklet).
3. Fuglene – (dyr) en betegnelse av ulike fugler i opplevelseslandskapet.
4. Objekter (f.eks. hav, fjell, båt, fyrtårn og utsikt) i de fysiske omgivelsene.
5. Faktorer som ikke kan kontrolleres av mennesker.

På Runde så følger man som regel den samme stien for å gå på tur og kikke på fugler. Innenfor det fysiske miljøet er temaet/historien ett av utsiktspunktene hvor de aller fleste samler seg. Deltakerne som er med guiden på fuglekikking, følger guidens organiserte oppbygging av turen. Faktorene som påvirker deltakerne, avhenger blant annet av hvor lang og krevende turen er. Også

ukontrollerbare faktorer som værforhold kommer inn. Men fuglene og naturen er hovedattraksjonen. De andre turistene og fotografen kan alle møte hverandre i omgivelsene. Alles opplevelser påvirkes forskjellig og bør være i kontrast. (Mossberg, 2007a).

Det kan være det ene påvirkes mer enn det andre, i tillegg til enkelte situasjonsdannelser. Besøkende kan påvirkes både positivt og negativt av hverandre. For eksempel dersom det er mange turister, eller mange fotografer, eller noen som opptrer grenseoverstigende. Alle ser hverandre på ett vis. Kanskje det er så mange turister på samme sted at guiden og deltakere ikke får se nettopp det “alle” kom for å se. Fuglelivet kan påvirkes gjennom menneskelige forstyrrelser, men også miljømessige faktorer som matmangel, forsøpling, forurensning og klimaendringer. Gjennom guidens formidling og interpretasjon kan det endre menneskers holdning til et bedre fokus på konservering og bevaring av dyreliv (Dybsand, 2020).

Guidens oppgave er å lære/bevisstgjøre deltakere om fugler og natur med den hensikt å skape en god turopplevelse (Curtin, 2005). Men det kan oppstå negative faktorer mellom deltakerne og guiden for eksempel dersom guiden ikke innfrir deltagerens (eller noen av deltagerens) forventninger. Eller deltaker ikke passer inn av flere ulike grunner. Det kan være ulike preferanser for turen, eller det er språkbarrierer som begrenser kommunikasjonen og forståelsen mellom deltakerne og guiden. Ikke bare er dette en vanskelig situasjon for guiden å håndtere, men det vil påvirke de andre turdeltakerne. Guiden kan møte mange ulike utfordringer. Påvirkningene kan også skje på tvers av besøkende. Møter guide gruppen noen som har sklidd og slått seg, er det viktig å hjelpe. Alle de besøkendes individuelle opplevelser skapes i rommet på ulikt vis. Hva jeg prøver å komme frem til her er at andre turister påvirker opplevelsene til både guiden, deltakeren, fotografene og til og med fuglene. Opplevelselslandskapet kan være både barn, og voksne, dyr og fugler. Samspillet er mellom alle relasjoner i en kombinasjon av de materielle og fysiske omgivelser som påvirker av den enkeltes opplevelse.

Det å ha med barn kan virke positivt for opplevelsen, fordi barn ofte er svært åpne, nysgjerrige, og engasjerte, noe som gjør at foreldre og andre deltakere også engasjeres mer.

Selve oppbygging på en tur kan fremheve ulike sanser, gi følelser som øker deltakerens opplevelsverdi, dette kan gjelde både en guidet tur og en selvstyrt tur. De forskjellige interaksjonene kan bidra til verdiskaping hos de enkelte.

Opplevelsen av å være på guidet tur ble av noen opplevd negativt dersom det var mange deltagere. Det ideelle for en gruppe på 4-5 antall deltagere. Dette var blant annet grunnet små konflikter i deltagerne individuelle ønsker, preferanser, språkkunnskaper og interesser som kunne føre til store forskjeller på deres individuelle totale opplevelse og tilfredshet. Med en større guidet gruppe kunne også enkelte deltagere miste fokus på hva guiden sa eller bli forstyrret av andres spørsmål. Men selvfølgelig vil faktoren med større gruppe kunne fungere helt fint om det er i en relasjon til hverandre fra før.

Det at alle forstår guidens språk, er naturligvis essensielt for kommunikasjonen. Men dersom noen få i en gruppe ikke forstår, kan det få negative konsekvenser for kommunikasjonen til hele gruppen. For eksempel når et flertall av informantene forstår språket guiden snakker, mens noen muligens ikke forstår språket godt nok, og flesteparten (av guiden og de andre) kan ikke hjelpe fåtallet til å forstå. Problem med forstyrrelser kan det også være om utenlandske foreldre med barn deltar på guidet tur og konstant må oversette så barnet får med seg informasjonen. Dessuten kan nivået guiden har lagt seg på være tilpasset voksne. Men dersom det for eksempel guides en gruppe der deltakerne er samme familie, vil tilpasningen til barn være langt enklere å møte enn med blandede guide grupper som ikke kjenner hverandre. En annen utfordring kan være hastighet og kondisjon, der noen er raske i oppover bakkene, mens andre senker hele gruppen. Interesser sprik kan også være en faktor når noen er opptatt av å ta masse bilder, mens andre vil høre på guiden, og fortsette turen.

Det kan også være andre deltakere som stjeler mye av oppmerksomheten til guiden av å konstant føre samtaler og stille spørsmål. Det som gikk igjen hos flere av informantene var at på veg opp, så var det mer passiv deltakelse og mens på veg ned fra fjellet og turen var det mer aktiv deltakelse og interaksjon mellom både guide og andre av deltakere.

Strektegninger av mennesker i mental mapping

Min intensjon med mental mapping var at de skulle tegne sine opplevelser. Det var noe instruksjoner på arkene de fikk tildelt. Det var tre steg de skulle følge etter (Giesecking, 2013). To av informantene på guidet tur tegnet strektegnede mennesker i opplevelsen. Den ene informanten

tegnet åtte mennesker og den andre tegnet to. Det kan være flere grunner til at noen tegnet mennesker og noen ikke. Det første jeg tenker er at de har ulikt fokus, og ulike erfaringer. Noen var mer fokusert på turstien og deres forflytninger, og noen igjen mer fokusert på fuglene og stien/kartet. For eksempel så hadde en glemt å tegne fuglene, men tegnet et kart med geografisk høydemeter og en seilbåt. Jeg tenker at informanten som tegnet to strek-mennesker, hadde spesielt fokus på kjæresten. Og informanten som tegnet åtte mennesker var opptatt av gruppens helhet. Tidspunktet på dagen da alle tegnet var sent mot kveld, klokken var over 22:00 og informantene hadde da gjennomført en 5 timers tur. Dette kan naturligvis ha påvirket informantenes energi til å tegne mange detaljer. Med dette i tankene var det imponerende hvor mye informantene gav av seg selv. Dette synes jeg var det desidert viktigste og spennende funnene i mental mappingen fordi opplevelsene påvirkes av hverandre og dette kom frem i tegningene.

6.3. Forventningsbekreftelser av turisttilfredshet

Jeg oppdaget at det var flere av informantene som hadde forventet de kom til å se flere lundefugler, og også flere forskjellige fuglearter på guidet tur. Dette kan ha gitt noe misnøye spesielt hos de som mente antallet guiden snakket om hørtes ut som flere enn de så og forventet. Denne koblingen kan ha ulike årsaker og forklaringer. Fugler er jo ikke så forutsigbare, de flyr og kommer som de vil. Det kan være sesongen (midt i juni), værforholdene, samt tidspunktet på dagen. Det var en av informantene som gikk turen på formiddagen, da det var sol og blå himmel og ingen lundefugler å finne. Det var også en informant som hadde erfart mislykket fuglekikking etter lundefugl i Skottland, men som var lykkelig fordi hun fikk oppleve dem på Runde.

Informantene kan også ha lest eller fått høre om hvor mange arter eksisterer på Runde før de kom, fra både nettsider, tv og reisebyrået eller andre mennesker (Hui et al., 2007). I hvert fall når man hører sånt fra andre, kan dette vekke en høyere forventning enn standarden du faktisk kommer til å møte. For eksempel dersom man ikke vet om man får se fuglene eller ikke, kan usikkerheten om dette være spennende og utgjøre en sterk tilfredshet når man opplever å se fuglene. Når man kommer og får faktisk se, er det en indikasjon på bekreftelse, men antallet man kan ha lest eller sett for seg (forventet) kan ha overveiet den bekreftelsen. Det kan kanskje for

noen være en spennende faktor å ikke vite et konkret antall og en garanti på at en får se fugl. Da kan man selv underveis på turen oppleve spenning og forventning om kanskje å få se. Det er en stor forskjell mellom “er jeg heldig får vi se dem” og “jeg er sikker på at vi vil se dem”. For eksempel isbjørn- og moskussafari, der det ikke er en garanti på at man vil få se dyret man dro på guidet tur for å se (Dybsand, 2020; Dybsand & Fredman, 2021). Det motsatte kan også skje, når man ikke har all informasjon, ikke vet sesongen eller når på dagen det er fugler, og så går man på tur og finner ikke det man kom for å se. En reiselivsbedrift som tilbyr aktiviteter og opplevelser i naturen mot betaling, kan brukes som en ressurs, med det faktum at de er opplevelses- og formidlingssenter for de besøkende (Stensland et al., 2018). Det viste seg også at det informantene på guidet tur var mest fornøyd med, var de elementene som de ikke visste kom til å skje under turen. På Miljøsenderet kunne man se en film. Alle som var på guidet tur, så denne filmen. Filmens budskap åpnet øynene hos flere av informantene. De forsto raskt hva budskapet var. Dette var det Ham (2013) forklarer som interpretasjon fordi det åpnet øynene til deltakerne på hvordan natur og økosystem henger sammen og hvor sårbare disse fuglene faktisk er. En av informantene påpekte at han hadde forståelse for fuglene før turen, mens i etter-intervjuet sa han at hans kunnskap om lundefuglen gikk fra lav til middels forståelse. Dette var noe Curtin (2010) argumenterte i sin studie at kunnskapen deles med andre, også i en guidet gruppe der deltakerne er fra ulike land og kulturer kommer sammen med ulike perspektiver. Da kan spørsmålene, diskusjonene øke en felles forståelse og åpne øynene for konservering og bevaring av dyreliv. Ansvarlige reiselivsbedrifter og guider, kan gjennom deres produkter og interpretasjon ble et nøkkelement med å tilby levere turisttilfredshet i feriene, spesielt når de besøkende også er i søk etter viltkicking som ikke går på bekostningen av dyreliv (Curtin, 2010).

6.4. De fire opplevelsesdimensjonene

Opplevelsesdimensjonene; underholdende, utviklende, estetikk og eskapisme (Oh et al., 2007). virket å gjelde hos de fleste av informantene. Men det var spesielt synlig hos dem som var på guidet tur, men det var grunnet de hadde et opplegg. Utvikling (læring) kom ikke like godt frem hos de på selvstyrt tur (Mossberg, 2007b). Hovedforskjellen mellom de med og uten guide, var at de med guid hadde mer utfyllende svar om sin opplevelse og snakket om guiden med å bruke dens personlige navn, og kom med eksempler fra noe fakta de hadde lært om Runde, eller

fuglene. Dette kan forklare at guide deltakerne hadde fått et mer personlig forhold til guiden, og at det ikke var så formelt. Estetikk og underholdning var likt med måten flere av informantene beskrev omgivelsene, fjellet, farge kontrastene og fuglene på.

Eskapisme ble ved flere punkter nådd, og den virket å variere mellom de på guidet tur.

Forskjellen kom mellom de som var i større og mindre guide grupper.

Hos de på selvstyrt tur kan eskapisme sammenlignes med de som var i små guide-grupper.

Dette omhandlet forklaringer på følelsene av ro, og avkopling, samtidig som de kunne sitte og se utover fjorden og observere fuglene på nært hold, og på avstand. Og med dette kom de tettere på natur, og kunne få en sterkere følelse til fuglen de så på (Hehir et al., 2022). Dette kan også skapt en sterkere autentisk opplevelse (atmosfære) å lære å høre fortellinger om lundefuglen samtidig som man kunne sitte tett på å observere (Curtin, 2005; Slåtten et al., 2009). Det er jo svært sjeldent så eksotisk omgis unna byer og kun se utover og føle på at tiden ikke eksisterer (Pine & Gilmore, 1998).

Flere deltakere på guidede turer la i ordene aktiv og passiv deltakelse, var både kommunikasjon, interaksjon og fysisk form. For eksempel alt som foregikk før selve turen opp til fuglefjellet nevnte flere å være mer passiv deltagende, og lyttet mer til guiden på veg opp. Mens flere begrunnet det med at bakken oppover var bratt og gjorde at samtalene (interaksjonen) var mer passiv og absorberende samtidig som de måtte ta pustepauser. Ved pausene var det også ganske interessant observasjon, fordi guiden tok initiativ til pausene, slik at vi kunne snu oss å se på utsikten. Da passivt absorberer man utsikten. På veg opp var det også noen fortellinger, eller noe forklaring på noe vi kunne se fra avstand “fjellene i det fjerne”, eller rett der, for eksempel en spesiell blomst i gresset.

Slik jeg har forstått sweet-spot sentrum i opplevelsesdimensjonen gir det mening at modellen ikke er ideell for alle opplevelsesdesignere. Allikevel antar jeg at opplevelsesdimensjonene kan egne seg bra for å måle turismeopplevelser i natur. Jeg tror det er enklere å evaluere besøkende som benytter seg av guide, enn de som ikke gjør det. Hva som gjør elementene i Sweetspot litt komplisert er å på riktig måte tolke motsetningene til hverandre. Dette er fordi på en guidet tur, skjer nemlig mye av de samme tingene på en og samme tid. Det er ikke sann at alt like sterkt

skjer like mye, men jeg ser for meg at kjernen til sweetspot “posisjonerer” seg (flytter på seg) til enhver tid.

Ifølge Pedersen (2012) skal modellen tillate gjesten til å konsumere opplevelsen. Det kan oppfattes som noe forvirrende fordi alt kan ikke skje på en og samme tid (p. 112). Dette har fått kritikk, ettersom aktiv – passiv blir uforutsigbar og vanskelig for en som prøver å lage opplevelser å tilpasse med sitt eget produkt eller tjeneste (Pedersen, 2012). Selv kan jeg blande aktiv og passiv fra, hvem, og hva. For eksempel kan både en guide og en deltaker begge være aktiv? Svaret er både ja og nei, fordi man kan være aktiv (engasjert) å delta i samtale på en side, men det betyr ikke at man er passiv, bare fordi man lytter eller er der.

En guidet tur vil ofte preges av hvorvidt deltakerne er aktive eller passive. Mens guiden snakker er det vanlig at alle “passivt” lytter uten å snakke og tar til seg det som blir fortalt. En guide kan ta initiativ til samtaler, gjennom å vekke nysgjerrighet, provosere, og sette i gang tanker som deltakerne ønsker svar på. Ved å engasjere deltakerne vil de ofte vil turen nok oppleves mer stimulerende. For eksempel dersom en skal på guideopplevelse for første gang, i motsetning til å være på flere turer med guide. Da har man erfart hvordan det kan være, og dersom opplevelsen var bra øker sannsynligheten for å oppsøke guide-opplevelser andre steder.

Det kan også oppstå ulemper og begrensninger ved bruk av guide fordi man melder seg på en gruppe-tur. Man må derfor følge gruppens tempo på turen, og man vet ikke andres fysiske form, og heller ikke hvor stramt program guiden har laget. Fra Hehir et al. (2022) ble tilknytning og emosjonelle følelser forsterket hvis man ble veiledet av en guide da man så isbjørnen for første gang. Det kom også fram at SST ga for noen en enda større nysgjerrighet og interesse for dyreliv og konservering generelt (Hehir et al., 2022).

Gjenbesøk og gjenkjøp er noe jeg anser som ganske annerledes, og tror det kan bli for utfordrende å skille oppfatningene konkret mellom informantene, da noen var på guidet tur, og noen var på selvstyrt tur (Hui et al., 2007). For eksempel de som benyttet seg av guide har kjøpt en tjeneste, som er noe mer enn de som var på selvstyrt tur. Det kan ikke forventes gjenkjøp av

samme guideopplevelse ved samme destinasjon, men det kunne vurderes opp mot lojalitet og anbefaling til andre (Hui et al., 2007).

Imaget og identiteten til en destinasjon (WOM) kan også være en avgjørende bekreftelse hos de besøkende (Hui et al., 2007). For å eksemplifisere, se for deg navnet “fuglefjell”, da antar man at det er mange fugler der. Det er imidlertid ulike oppfatninger om hva “mange fugler” vil si, fordi mange for meg, kan være “lite” for andre, eller omvendt. Omdømmet til et sted kan påvirkes i positiv og negativ grad (Mossberg, 2007b). Man snakker ofte sammen med andre mennesker, og det er vanlig etter noen har besøkt et sted kommer hjem og vil dele med venner og familier, dette kan og vil påvirke lyttere til å kanskje også besøke et sted, eller det motsatte. Som Hui et al. (2007) forklarte, var ikke fornøyde turister nok, selv om nivåer av turisttilfredshet er det.

Opplevelsen av et fuglefjell er også ofte påvirket av sesong og årstider, som ikke alle har klar kunnskap eller forståelse om. Den guidede turen går under navnet “lundesafari” som også setter forventninger til å se lundefugl, men ikke nødvendigvis hos de andre fuglene som er på Runde, som kanskje noen av informantene heller eller også ønsker å se og lære mer om. Leser man om tilbudet på internett, eller spør om det i resepsjon vil man få med seg at det er flere fugler de skal få se. “Safari” for de som kjenner til begrepet kan det også sette en forventning hos de besøkende med at man skal i en jungel i Amazonas, eller på et frodig fjell der man kan se fugler som spesielt oppholder seg her. For eksempel kan noen bli informert om å dra til Runde, for der er det masse fugler, men i det man kommer, så har fuglene reist til havs for overvintring.

6.5. Drøfting av validitet og reliabilitet

Problemstillingen min er knyttet til besøkendes forventninger, opplevelser med fuglekikking. Det var utfordrende å finne nok informanter på selvstyrt tur i motsetning til informanter som dro på guidet tur. Det at jeg ikke intervjuet flere på selvstyrt tur svekker validiteten. I forarbeidet med denne oppgaven tenkte jeg også på lokalbefolkningen, skulle gjerne også intervjuet noen fastboende for å forstå bedre deres opplevelse og erfaring med fuglelivet på Runde, spesielt når det kommer til deres følelse av og tilknytning til natur og fugleliv. Der kunne også et tema omkring Rundes turismenæring fordeler og ulemper også på ett hvis blitt diskutert som et mindre tema i oppgaven. Det var positivt for oppgaven at tre av informantene var utenlandske gjenbesøkere, allikevel kunne validiteten blitt styrket dersom flere av informantene var av gjenbesøkere. Forventningene mellom de på selvstyrt tur, og guidet tur svekkes i den grad flere benyttet seg av guide, og at informantene som skulle på guidet tur, kom med mye mer variert svar basert på deres interesser og erfaringer. Det oppsto flere validitetsproblemer som svekker reliabiliteten, den største var kanskje hovedskillet mellom selvstyrt og guide, men også at det var forskjeller mellom antall deltakere på guidet tur. Jeg kan ikke konkludere med at resultatene gjelder for 40 000 av de årlige besøkende på Runde, men basert på intervjudataene, observasjonene og mental mappingen var det forskjellige forventninger de besøkende hadde til Runde.

7. Konklusjon

Målet med oppgaven var å undersøke i hvilken grad besøkendes forventninger og opplevelser med fuglekikking ble innfridd. Utgangspunktet var en økning i turistnæringer som tilbyr naturbaserte viltkikkingsopplevelser. Det eksisterer svært lite forskning på viltturisme i Norge, og bør derfor undersøkes nærmere. Dette var et forsøk på å bidra med noe innen naturbasert reiseliv og viltturisme.

Det viser seg at for den guidede opplevelsen er det fordelaktig med en liten gruppe, fordi den gir større fleksibilitet i form av bedre tid og rom. Dette gir bedre mulighet for guiden og deltakerne å absorbere viten, utvikle seg og fordype seg i opplevelsen. Små grupper ga også en trygghet.

Guiden kunne bedre imøtekomme individuelle behov.

Resultatene fra intervjudataene viste at forventningene til besøkende blir innfridd på forskjellige måter, og at de fleste forventningene ble møtt. Informantene forventet primært å oppleve fuglelivet på Runde omringet i natur. De som hadde tidligere erfaring med guidet fuglekikking viste seg å ha en høyere tilfredshet enn de som var på guidet fuglekikking for første gang, som forteller litt om hvor viktig dybdegående forståelse og viten om fuglekikking er for opplevelsen. Ifølge informantene som benyttet seg av guide, ble forventningene til guiden møtt hos de aller fleste. For mange besøkende var det faktisk de små detaljene informantene ikke forventet som betydde mest for opplevelsen - for eksempel at de fikk lov til å komme så nær lundefuglene. Det kan derfor være anbefalelsesverdig å bevare overraskelsesmomentet i presentasjonen av tilbudene, men motsatt vil kanskje grundigere informasjon om opplevelsen av guidet tur øke interessen for å besøke Runde. Destinasjonen Runde markedsføres som Sør-Norges største fuglefjell, og det ga noen av informantene for høye forventninger om antallet fugler og fuglearter de trodde de kom til å få oppleve. Denne uoverensstemmelsen mellom forventning og opplevelse kan kanskje brukes til å revurdere hvordan Runde kan markedsføres.

Det er viktig å prioritere og legge til rette for viltturismeopplevelser i tillegg til gode, naturbaserte opplevelser, både for besøkende som benytter seg av organiserte aktiviteter og de som ikke gjør det.

7.1. Anbefalinger til Runde

Runde som turistnæring fungerer overordnet sett veldig bra. Jeg vil anbefale at de fortsetter å utvikle skreddersydde aktiviteter og opplevelsesprodukter til de besøkende. Det er viktig å vektlegge kvalitet over kvantitet. Det kan også være verdt å vurdere om mer tilpassede guidede turer kan være nyttige, for eksempel tilbud som er tilrettelagt for spesielt erfarne fuglekikkere.

Stiutviklingen og kanalisering av menneskelig ferdsel er allerede godt tilrettelagt på deler av fuglefjellet. Videre utvikling og tilrettelegging av allerede eksisterende stier er ønsket, samt oppdatering av informasjonsskilting i turstien.

Det kan være fordelaktig å sette søkelys på et tettere samarbeid med reisebyråer som allerede sitter på skreddersydde opplevelsesbehov og ønsker fra turister med ulik erfaring, interesse og kompetanse. Det var en relativt stor forskjell mellom erfaringer og kompetanse innen fuglekikking. De som hadde tidligere erfaring med guidet fuglekikking viste seg å ha en høyere tilfredshet enn de som var på guidet fuglekikking for første gang. Overordnet sett møter Runde miljøsentere forventningene til de besøkende som benytter seg av opplevelsestilbudene. Det er viktig å ha rutiner der man kartlegger kundenes individuelle oppfatninger av tilbudene man presenterer, og være bevisst på å ha en generell forståelse av de besøkendes ønsker.

Man må samtidig prioritere en kontinuerlig evaluering av fuglebestanden med søkelys på om menneskeferdsel påvirker den negativt, med de konsekvenser dette måtte innebære (for eksempel med utvidelse av verneområdene). Mitt inntrykk er at dette er godt ivaretatt. Opplæring og bevisstgjøring av dette i tilbudet til besøkende bør stå sentralt, og det virker som om de besøkende setter pris på, og forventer, at slik opplæring er en del av tilbudet. Selv om fuglelivet på Runde ikke er særlig truet, kan opplevelsestilbud med søkelys på “siste sjanse” (“last chance”) turisme appellere til de besøkende som aktivt søker en større bevisstgjøring om naturverdier.

Mange er usikre, nysgjerrige og bekymret om deres kunnskap om biologisk mangfold og bærekraft er tilstrekkelig. Det å lære de besøkende om de fuglene som en gang i tiden eksisterte på Runde kunne vært brukt som utgangspunkt for å formidle kunnskap som provoserer til handling.

7.2. Forslag til videre forskning

Caseområdet var et spennende og interessant valg av oppgave med flere muligheter for ulike vinklinger og temaer. Det er spesielt interessant når man skriver om en liten destinasjon som forsøker å tilby de besøkende turister gode opplevelser samtidig ivareta natur og fugleliv. Naturelementet og dyreliv er det som gjør oppgaven ekstra spennende for meg. Feltarbeidet og datainnsamling kunne med fordel startet tidligere i sesongen, gjerne i det turistsesongen startet, i forsøk på å få med starten og slutten på fuglesesongen. Jeg ville gjerne inkludert flere mennesker, for eksempel tretti semistrukturerte-dybdeintervjuer over hele sesongen for å ha variasjoner mellom de besøkende og fuglesesongen. Forventninger til barn på en guidet opplevelse skreddersydd mot en bestemt aldersgruppe kunne vært spennende, eller familietilbud. Et annet fokusområde kunne vært erfarne fuglekikkene i forhold til andre besøkende. Det er spennende å tenke på at kravene på opplevelser og fokuset på bærekraftige tilbud er i full gang, og fra tidligere forskning så kan nisjereiseliv være med til å påvirke verden.

Mentalmapping metoden som ble brukt i oppgaven bør forskere innen reiseliv bli bedre kjent med, ettersom den kan bidra til en bedre forståelse på individuelle opplevelser og støtte opp med intervjuer og observasjon.

Her var det også flere opplevelsestilbud man kunne konkret sett nærmere på. Behovene til informantene kunne vært interessant og forsket videre på, samt den helhetlige opplevelsen inklusiv for eksempel omvisninger på museet og middagen informantene ble servert.

I denne prosessen oppdaget jeg flere mulige vinklinger underveis som også kunne vært interessante forskningstemaer, for eksempel intervjuet fotografene eller lokalbefolkningen, eller til og med fokusert på tilbyderne av opplevelsen fremfor de besøkende. Det kunne også vært interessant og satt fokus på markedsføring og Rundes tilstedeværelse på sosiale medier.

8. Referanseliste

- Artsdatabanken. (2021, 24.11). *Norsk rødliste for arter 2021*. Hentet 25.11.22 fra <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021>
- Ballantyne, R., Hughes, K., Lee, J., Packer, J. & Sneddon, J. (2018). Visitors' values and environmental learning outcomes at wildlife attractions: Implications for interpretive practice. *Tourism Management*, 64, 190-201. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.07.015>
- Ballantyne, R., Packer, J. & Sutherland, L. A. (2011). Visitors' memories of wildlife tourism: Implications for the design of powerful interpretive experiences. *Tourism management (1982)*, 32(4), 770-779. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.06.012>
- Bitner, M. J. (1992). Servicescapes: The impact of physical surroundings on customers and employees. *Journal of marketing*, 56(2), 57-71. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/002224299205600205>
- Brunvoll, S. M. (2022). *Ferdsele som mulighet og utfordring ved et fuglefredningsområde/naturreservat* [Fordypningsoppgave]. Norges Miljø og Biovitenskapelig Universitet.
- Chang, T.-Y. & Horng, S.-C. (2010). Conceptualizing and measuring experience quality: the customer's perspective. *The Service industries journal*, 30(14), 2401-2419. <https://doi.org/10.1080/02642060802629919>
- Clark, K. (2007). Mapping diaries, or where do they go all day. I N. F. F. a. S. Gibbons (Red.), *Studying students: The undergraduate research project at the University of Rochester* (s. 48-54). Association of College and Research Libraries. https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=hnRCdwYzEmEC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Studying+students:+The+undergraduate+research+project+at+the+University+of+Rochester+2007+Pages+40-47&ots=5QCP8zMixJ&sig=2t6Mvm7H1WCmcfmkY8_18PBRcDM&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Cong, L., Wu, B., Morrison, A. M., Shu, H. & Wang, M. (2014). Analysis of wildlife tourism experiences with endangered species: An exploratory study of encounters with giant pandas in Chengdu, China. *Tourism Management*, 40, 300-310. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.07.005>
- Cox, A. & Benson, M. (2017). Visual methods and quality in information behaviour research: the cases of photovoice and mental mapping. *Information Research: An International Electronic Journal*, 22(2), n2. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1144766.pdf>
- Curtin, S. (2005). Nature, wild animals and tourism: An experiential view. *Journal of ecotourism*, 4(1), 1-15. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/14724040508668434>
- Curtin, S. (2010). The self-presentation and self-development of serious wildlife tourists. *International Journal of Tourism Research*, 12(1), 17-33. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/jtr.747>
- DNT. (2023, 16.3.2023). *Ny rødliste for truede naturopplevelser*. Den Norske Turistforening. Hentet 16.03 fra <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/ny-rodliste-for-truede-naturopplevelser?publisherId=17847956&releaseId=17959802>
- Dou, X. & Day, J. (2020). Human-wildlife interactions for tourism: A systematic review. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(5), 529-547. <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/JHTI-01-2020-0007>
- Dybsand, H. N. H. (2020). In the absence of a main attraction—Perspectives from polar bear watching tourism participants. *Tourism Management*, 79, 104097. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104097>

- Dybsand, H. N. H. & Fredman, P. (2021). The wildlife watching experiencescape: the case of musk ox safaris at Dovrefjell-Sunndalsfjella National Park, Norway. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 21(2), 148-168. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1850347>
- Dybsand, H. N. H., Stensland, S. & Aas, Ø. (2021). The influence of motivation on birdwatcher satisfaction and destination loyalty: the case of Hornøya, Norway. *Journal of ecotourism*, ahead-of-print(ahead-of-print), 1-18. <https://doi.org/10.1080/14724049.2021.2016776>
- Forskr. om vern av fugleliv, H. o. U. (1981). *Forskrift om vern for 4 fuglefredningsområder og vern av fuglelivet på og omkring Runde i Herøy og Ulstein kommunar, Møre og Romsdal. FOR-1981-04-30-4823* Fremja av Miljøverndepartementet. <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1981-04-30-4823/null>
- Fossgard, K. & Fredman, P. (2019). Dimensions in the nature-based tourism experiencescape: An explorative analysis. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 28, 100219. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jort.2019.04.001>
- Fylkesmannen. (2013). *Forvaltingsplan for Runde Fuglefredningsområde og Goksøyrryrane Naturreservat [Rapport](2013:04)*. ISBN (Pdf - utgåve) 978-82-7430-274-7). Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelinga. O. Betten & J. M. Eriksen. https://rsis.ramsar.org/RISapp/files/45604414/documents/NO2164_mgt171129.pdf
- Giesecking, J. J. (2013). Where we go from here: The mental sketch mapping method and its analytic components. *Qualitative Inquiry*, 19(9), 712-724. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1077800413500926>
- Ham, S. H. (2013). *Interpretation : making a difference on purpose*. Fulcrum.
- Hehir, C., Scarles, C., Wyles, K. J. & Kantanbacher, J. (2022). Last chance for wildlife: making tourism count for conservation. *Journal of sustainable tourism*, ahead-of-print(ahead-of-print), 1-21. <https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2049804>
- Higginbottom, K. (2004). Managing impacts of wildlife tourism on wildlife. *Wildlife tourism: Impacts, management and planning*, 211-229. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/10871200390180118>
- Hill, J., Curtin, S. & Gough, G. (2014). Understanding tourist encounters with nature: a thematic framework. *Tourism geographies*, 16(1), 68-87. <https://doi.org/10.1080/14616688.2013.851265>
- Hui, T. K., Wan, D. & Ho, A. (2007). Tourists' satisfaction, recommendation and revisiting Singapore. *Tourism management* (1982), 28(4), 965-975. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.08.008>
- Instagram. (2023). *INSTAGRAM FROM META*. Hentet 12.05. fra <https://www.instagram.com/>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tuft, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utgave. utg.). Abstrakt forlag.
- Kamfjord, G. (2015). *Det helhetlige reiselivsproduktet-bind 1*. Oslo: Fagspesialisten.
- Kotler, P. & Lane Keller, K. (2016). *Markedsføringsledelse*. 4. utg: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lorentsen, S.-H. & Follestad, A. (2014). *Effekter av forstyrrelse på kolonihekkende fugl og effekter av avbøtende tiltak – en litteraturstudie*. NINA. <http://hdl.handle.net/11250/2372271>
- Mehmetoglu, M. & Engen, M. (2011). Pine and Gilmore's concept of experience economy and its dimensions: An empirical examination in tourism. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 12(4), 237-255.
- Microsoft. (2023). *Office word 365*. Hentet 05.05.2023 fra <https://www.microsoft.com/nb-no/>
- MIRO. (2023). *Take ideas from better to best*. Hentet 11.05.2023 fra <https://miro.com/index/>
- Mossberg, L. (2007a). A Marketing Approach to the Tourist Experience. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 7(1), 59-74. <https://doi.org/10.1080/15022250701231915>
- Mossberg, L. (2007b). *Å skape opplevelser : fra OK til WOW!* Fagbokforlaget.

- Musante, K. & DeWalt, B. R. (2010). *Participant observation: A guide for fieldworkers*. Rowman Altamira.
- Norway, V. (2018). *Fuglekikking - HENSYNFULL FUGLEKIKKING HELE ÅRET* [Vidstrakte landskap med urørt natur og lite folk gjør Norge svært ideelt for uforstyrret fuglekikking. Forfatteren av «Guide til Norges fugleliv» deler sine favorittsteder for å komme tett på sjeldne arter.]. Innovation Norway. Hentet 19.11.22 fra <https://www.visitnorway.no/aktiviteter-og-attraksjoner/utendørsaktiviteter/fuglekikking/>
- NVivo. (2023). *Unlock Insights with Qualitative Data Analysis Software* Lumivero, LCC. Hentet 13.03.23 fra <https://lumivero.com/products/nvivo/>
- O'Dell, T. (2005). Experiencescapes: Blurring borders and testing connections. I *Experiencescapes: Tourism, culture & economy* (1. utg., s. 11-33). Copenhagen Business School Press DK.
- Oh, H., Fiore, A. M. & Jeoung, M. (2007). Measuring Experience Economy Concepts: Tourism Applications. *Journal of travel research*, 46(2), 119-132. <https://doi.org/10.1177/0047287507304039>
- Pedersen, A.-J. (2012). *Opplevelsesøkonomi - Kunsten å designe opplevelser*. Cappelen Damm AS.
- Pine, B. J. & Gilmore, J. H. (1998). *Welcome to the experience economy* (Bd. 76). Harvard Business Review Press. <https://enlillebid.dk/mmd/wp-content/uploads/2012/03/Welcome-to-the-Experience-Economy-Pine-and-Gilmore.pdf>
- Ramsar. (2013, 13.07). *Norway names 12 new sites*. Hentet 22.11 fra <https://ramsar.org/news/norway-names-12-new-sites>
- Randler, C. (2021). Motivations for birdwatching: Support for a three-dimensional model. *Human dimensions of wildlife, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1-9. <https://doi.org/10.1080/10871209.2021.1993385>
- Record, J. P. (2019). *Just Press Record* OPEN PLANET SOFTWARE. Hentet 08.09.2022 fra <https://www.openplanetsoftware.com/just-press-record/>
- Reiertsen, T. K., Erikstad, K. E., Barrett, R., Lorentsen, S.-H. & Holmøy, M. J. (2018). Effektstudie av turisme på sjøfugl. Hvordan påvirker ferdsel hekkende sjøfugl på Hornøya? *NINA Rapport 1528. Norsk institutt for Naturforskning* 32 sider. <https://doi.org/http://hdl.handle.net/11250/2561354>
- Reiseliv, N. (u.å). *Merket for bærekraftig reisemål*. nhoreiseliv/ visit norway. Hentet 30. november fra https://www.nhoreiseliv.no/vi-mener/barekraftig-reiseliv/Merket_for_barekraftig_reisemaal/
- Runde, O. (2022). *Ferdsel Når ein ferdast på Rundefjellet er det nokon reglar som gjeld. Me har laga nokre anbefalingar til dykk*. [Ferdsel]. Opplev Runde. Hentet 28.11 fra <https://www.opplevrunde.no/ferdsel>
- Sandberg, E., Rohde, T., Nykänen, R., Cserhalmi, N., Lohne, B. H., Sandell, K., Edlev, L., Sætermo, B., Carlsson, T. & Sørensen, O. (2019). *Naturveiledning i Norden: En bok om opplevelser, læring, refleksjon og deltakelse i møtet mellom natur og menneske*. Nordic Council of Ministers. <https://doi.org/10.6027/Nord2019-031>
- Sheth, J. N. & Mittal, B. (1996). A framework for managing customer expectations. *Journal of market-focused management*, 1(2), 137-158. <https://doi.org/10.1007/BF00128687>
- SIKT. (2023). *Kunnskapssektorens tjenesteleverandør*. Hentet 11.05 fra <https://sikt.no/>
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data: David Silverman*. I. London: Sage.
- Slåtten, T., Mehmetoglu, M., Svensson, G. & Sværi, S. (2009). Atmospheric experiences that emotionally touch customers: a case study from a winter park. *Managing Service Quality: An International Journal*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/09604520911005099>
- Statsforvalteren. (2017). *Velkommen til Runde* [Ny Runde-brosjyre](Fylkesmannen har oppdatert brosjyren om verneområda på Runde i Herøy. Både kart og tekst er fornya, og sidan forrige brosjyre vart lagd, har også området fått Ramsar-status., Issue. S. i. M. o. Romsdal. <https://www.statsforvalteren.no/contentassets/340a5a7add4c416589f1d815c81c8c2e/brosjyre-runde.pdf>

- Statsforvalteren. (2022). *Høringsutkast besøksstrategi- Runde fuglefredningsområde og Goksøymyrane naturreservat, Herøy og Ulstein kommunar*. Møre og Romsdal. S. i. M. o. Romsdal. https://www.statsforvalteren.no/contentassets/bf62a83f189d412d93751f7346e61282/besoksstrategi_runde-mai-2022-2.pdf
- Stensland, S., Fossgard, K., Hansen, B. B., Fredman, P., Morken, I.-B., Thyrrerstrup, G. & Haukeland, J. V. (2018). *Naturbaserte reiselivsbedrifter i Norge : statusoversikt, resultater og metode fra en nasjonal spørreundersøkelse*. Norwegian University of Life Sciences, Ås. <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/bitstream/handle/11250/2648392/mif52.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Stokke, K. B., Clemetsen, M., Aas, Ø., Haugen, T. O., Stensland, S. & Haraldseid, T. (2021). Frameworks to understand natural and cultural resources in nature-based tourism. I *Nordic Perspectives on Nature-based Tourism* (s. 33-49). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/https://doi.org/10.4337/9781789904031.00011>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitative metoder* (Bd. 5. utgave). Fagbokforlaget.
- Troye, S. V. (1999). *Marketing : forventninger, tilfredshet og kvalitet*. Fagbokforlaget.
- UNWTO. (2018). *Promotion of sustainable tourism, including ecotourism, for poverty eradication and environment protection*. (General Assembly A/73/274). <https://undocs.org/en/A/73/274>

9. Vedlegg

Del 1: Intervjuguide s. 1.

Del 2: Mental mapping s. 2.

Del 3: Etter tur intervju s. 3-4.

Dato:

Intervjunummer

Type tur:

Intervjuguide Norsk **Guidet tur med naturguide, på båttur eller gå alene uten turguide**

Del 1 før guidet tur Intro: ca. 5 min

1. Kan du si litt om deg selv, alder, bosted, jobb og nasjonalitet?
2. Kan du si hva som fikk deg til å velge å komme til Runde? (Har du tilknytning til Øya?
- Kan du si litt om hvordan du fant og reservertet den guidede turen / båtturen?
3. Hva visste du om Runde før du kom hit?
4. Kan du fortelle litt om hvorfor du bestemte deg for å delta på denne turen? / tur alene.
5. kan du fortelle meg litt om hvilke forventninger du har til turen?
6. Kan du fortelle meg litt om din erfaring med å se ville dyr og fugler?
7. Kan du fortelle litt om aktiviteter du skal gjøre eller har gjort i området?

Dato:

Intervjunummer

Type tur:

Del 2 Mental Mapping etter tur din opplevelse

Før jeg skal intervju deg, blir du utdelt dette arket og noen fargeblyanter.

Bruk fargeblyantene og din egen fantasi slik du ønsker og forsøk og følg de tre punktene med å tegne din opplevelse.

1. hva er det første du tenker etter å ha opplevd denne turen.
2. enkelt tegn et kart av omgivelsene, og
3. forsøk å plasser dine forflyttinger.

Del 3 intervjudel og avsluttende spørsmål

1. Kan du fortelle litt om mental mappingen som du har tegnet her ☺
- Var det noe du ikke rakk å ha med i tegningen eller som var vanskelig å beskrive i bilde?
2. Kan du fortelle meg litt om hva du så og opplevde under turen?
3. Kan du si litt om hvordan opplevelsene på denne turen ble sett i forhold til dine forventninger?
4. Kan du fortelle i hvor stor/liten grad du er fornøyd eller misfornøyd med denne turen og hvorfor?
5. Kan du fortelle meg kort om det var noe du savnet/følte du manglet?
6. Kan du fortelle litt om hvordan det var å oppleve Lundefuglene?
• Kan du fortelle litt hvordan du opplevde møtet med fuglene generelt?

Dato:

Intervjunummer

Type tur:

7. Kan du fortelle meg litt om du lærte noe fra den guidede turen?
8. Kan du beskrive hvor engasjert (deltakende) du var under turen? <i>For eksempel var du aktiv i å stille spørsmål eller en rolig lytter, eller mistet litt interessen. (aktiv- passiv deltagelse).</i>
9. Kan du beskrive kort hvordan naturomgivelsene virket inn på deg? Var du (rolig/avslappet – storslagent /helhet – harmoni, eller var det noe som var trist eller skummelt – skjerpene på sansene.
10. Kan du fortelle litt om høydepunktene? – var det rent underholdende?
<ul style="list-style-type: none">• Var det noe ved turen som fikk deg til å rykke ut av ditt normale «selv»? (zoomet ut av virkeligheten, inn i en annen, slik at du for eksempel glemmer litt tid og sted, ved å leve deg inn i opplevelsen.
11. Hva tror du du kommer til å huske / ta med deg fra denne turen/opplevelsen?
12. Var det noe ved denne turen som var helt annerledes enn hva du har opplevd før?

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway